Milliyet
33. İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi
KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR
HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR
ÇARŞAMBA 1 EKİM 1919

Önerisi reddedilen Başbakan'ın İngilizlerden tek isteği:

«CAN GÜVENLİĞİMİ SAĞLAYINIZ»

DAMAD Ferid Paşa'nın, istifasından bir gün önce İngiliz Yüksek Komiseri Amiral dö Robek ile gizlice temasa geçtiği, Anadolu'ya Millici Kuvvetlere karşı silahlı birlikler göndermesine müsaade edilmesini bir defa daha talep ettiği fakat yeniden red cevabı ile karşılaştığı öğrenilmiştir.

Bunun üzerine Damad Ferid, İngiliz komiserinden, hayatının garanti altına alınmasını istemiştir.

Amiral dö Robek, bu gizli temaslar ve son siyasî gelişmelerle alâkalı olarak dün Londra'ya Lord Curzon'a yolladığı uzun telgrafını "Damad Ferid'in istifa edeceği açıkça anlaşılıyor" cümlesi ile tamamlamıştır.

İngiliz Yüksek Komiseri'nin telgrafının ana hatlarını açıklıyoruz:

— Damad Ferid 28 eylülde İngiliz Yüksek Komiserliği'ne iki muhtıra vermiştir. Bunlardan birincisinde, mütareke şartlarının aynen tatbikinin ordu mevcudunu son derece azalttığı ve bu itibarla da Anadolu demiryolları gibi geniş bir şebekenin askerî yönden korunmasına imkân kalmadığı ifade edilmekte, ayrıca bu şebekenin münhasıran İngiliz makamlarının kontrolu altında olduğu da belirtilmektedir.

İkinci muhtırada ise Damad Ferid, Anadolu'da durumun gittikçe daha ciddi bir hal aldığını, "Asilerin" başkentle bütün bağları kesmeye teşebbüs ettiklerini, hat boyunca zayıf noktalara saldırdıklarını, zenginleri haraca bağladıklarını ve yoksulları da zorla askere aldıklarını kaydetmektedir.

ASKER SEVKİ!

— Bu duruma son vermek için Harbiye Başkanı Şefik Paşa Eskişehir'e derhal iki bin asker gönderilmesi lüzumunu belirtmiş ve bu kuvvetin asayişi temine yeterli olacakları kanısında bulunduğunu bildirmiştir. Damad Ferid Paşa bu kuvvetin derhal gönderilebilmesi için İngiliz askerî makamlarına bilgi vermemi istemiştir. Ben de General Milne ile bu hususta temasa geçtim. General Milne bu hususdaki görüşünü 29 eylülde Londra'ya Harbiye Bakanlığı'na göndermiştir.

General Milne'nin bu konudaki görüşleri şöyledir:

1- Türk ordusunun vilayetlerdeki birliklerinin hemen tamamı milliyetçi olduğu cihetle, 2.000 Türk askerinden kurulu bir kuvvetin sevki asayişi yeniden kurmaya yetersiz kalır.

2- Türk askerlerinin sevki, ya bunların milliyetçi kuvvetlere iltihakı veya iç harbin patlaması ile sonuçlanır.

REDDEDİLİYOR!

Amiral dö Robek, millicilere karşı yeni den askerî birlikler sevki konusunda Damad Ferid'in bu teklifini Fransız ve İtalyan yüksek komiserleri ile konuşurken, 3.500 hükümet askerinin komutasını da elinde tutan Konya askerî valisinin direnmekten vazgeçerek İstanbul'a kaçtığına dair haberin kendilerine ulaştığını hatırlatmakta ve şöyle demektedir:

"— Damad Ferid Paşa'ya, 2.000 asker göndermekle nizamın yeniden kurulmasına imkân olmadığını, bunun yetersiz olduğunu bildirmeye karar verdik. Özellikle Konya hadisesi bu kuvvetlere pek az güvenilebileceğini de ortaya koymuştur. Daha büyük bir kuvvetin gönderilmesi ise memleketi bir iç harbe sürükleyebilir. Böyle bir ihtimal karşısında ise müttefik askerî makamları, kuvvetlerini Anadolu hattından hiç olmazsa İzmir Körfezi'ne kadar geri çekmeleri gerekeceği kanısındadırlar. Bunun sonucu ise asilere her türlü ulaşımını keser ve halkın iaşesi de imkânsız bir hale gelir. Bu itibarla askerî kuvvet sevkini yüksek komiserler yersiz bulmuştur.

DAMAD'IN SON ZIYARETI

Amiral dö Robek, Damad Ferid'in önceki gün (29 eylül) kendisini ziyarete geldiğini açıklamaktadır. Anlaşıldığına göre, Damad Ferid, asker sevki hususundaki son talebinin ne şekilde karşılandığını öğrenmek amacıyla bu gizli teması yapmıştır. İngiliz Yüksek Komiseri kendisine İngiliz hükümetinin Türkiye'ye "tam bir siyasî özgürlük vermek" istediğini fakat aynı zamanda karışıklık çıkmasını ve kan dökülmesini önlemek arzusunda da bulunduğunu anlatmış ve mütareke süresince "herhangi bir tarafı" tutmamaları gerektiğini söylemiştir.

Bunun üzerine Damad Ferid, serzenişlerde bulunmuş, kendisini "Asilere" karşı asker sevketmesine İngilizlerin mani olduklarından, halbuki "Asilerin" herhangi bir engelle karşılaşmaksızın harekete geçebildiklerini söylemiştir.

KORKUYOR

Bundan sonra Damad Ferid, İngiliz Yüksek Komiseri'nden, kendi hayatının, taraftarları ile padişahın hayatının garanti

Devamı 2. Sayfada

Damad Ferid, İngiliz Amirali Kaltorp'un ellerine sarılmıştı.

DAMAD FERİD HÜKÜMETİ İSTİFA ETTİ

DAMAD Ferid Paşa, dün gece Saray'a giderek Padişah Vahdettin'e, kabinesinin istifasını vermiştir. 210 günden beri iktidarda bulunan Damad Ferid'in üçüncü ve sonuncu kabinesi 75 gün yaşamıştır. Damad Ferid, "Saman alevidir ve sönmektedir" diye bahsettiği Anadolu Millî Hareketi'nin baskısı karşısında dayanamayarak nihayet çekilmek zorunluğunu hissetmiştir.

Mustafa Kemal Paşa tarafından uzun süreden beri istifası kati bir şekilde talep edilmekte olan Damad Ferid'in kabinesindeki bakanlar da son günlerde birbirlerine girmişlerdir. Öğrendiğimize göre kabinenin dün akşam vakti yaptığı son bir toplantıda istifa kararı ittifakla alınmış ve bunun üzerine Damad Ferid, Saray'a giderek durumu bildirmiştir.

Bundan önceki iki istifa olayında olduğunun aksine bu defa Padişahın, yeni kabineyi kurma vazifesini yeniden Damad Ferid'e vermemiş olduğu da bildirilmektedir. Kabineyi kimin kuracağı henüz bilinmemektedir. Yalnız bu sabah için eski başbakanlardan Tevfik Paşa'nın Saray'a davet edilmiş olduğu duyulmuştur.

DAMAD'IN INFIALI

Padişahın Başkâtibi Ali Fuad Bey dün sabah, Damad Ferid'in henüz istifa edeceğine dair ortada hiçbir söz mevcut değilken, cereyan eden bir olayı açıklamıştır. Verilen bilgiye göre Başkâtip, sabahleyin Damad Ferid Paşa tarafından konağına davet edilmiş ve kendisine "birtakım adamların" padişahın yanına sokulmasından şiddetle şikâyette bulunmuştur. Damad Ferid, bilhassa Müşir Fuad Paşa'nın önceki gün Padişahın yanına girmesine saray memurlarının müsaade etmelerinden yakınmış ve **"Seksen yaşında adamlar Padişahın etrafını alarak entrika çeviriyorlar"** demiştir. Ali Fuad Bey'e göre **"seksen yaşında adamlar"** derken Damad Ferid, bilhassa Tevfik Paşa'yı ima etmiştir. Müşir Fuad Paşa'nın o gün Padişaha, Kuvayı Milliye adına bir muhtıra getirdiği de bilinmektedir.

Damad Ferid'in bu şikâyetleri ile ilgili olarak Ali Fuad Bey şunları da ilâve etmiştir:

"Ferid Paşa ne kimsenin kabulünü, ne bir ariza takdimini ve ne de muhalif bir gazetenin Padişah tarafından görülmesini arzu ediyor. Adeta Padişah'ı tahtı inhisara almak istiyor. Hatta bir gün Küçük Mabeyn'deki intizar odasında masanın üzerinde birkaç gazete bulunduğunu görünce, "Bu gazeteler buraya kadar çıkmamalıdır. Padişah tarafından okunabilecek gazete SABAH gazetesiyle, bir dereceye kadar İKDAM gazetesidir" demiştir."

İngiliz generalinin tehditlerine kulak asmayan Ali Fuat Paşa.

İngiliz Generali Ali Fuad Paşa'yı tehdit etti

ESKİŞEHIR

ÇOK sıkışık bir duruma düşen ve her an silahlı bir çatışma bekleyen Ingiliz Generali Salliy Kled, dün Ali Fuad Paşa'ya bir mektup yollayarak kendisini Divan-ı Harbe sevketmekle tehdit etmiştir.

İngiliz Generali bu mektubunda, demiryolları ile muhabere hatlarının tahribi devam ettiği takdirde "İngiliz Orduları Başkumandanlığı'ndan aldığı emir mucibince "Bu hareketleri mütareke esnasında müttefik ordulara karşı hareket kabilinden telâkki ederek şahsen Ali Fuad Paşa'yı mesul tutarak Divan-ı Harbe sevkedeceğini bildirmektedir".

Ali Fuad Paşa, derhal bu mektuba cevap vermiş, İtilâf kuvvetleri ile silahlı çatışmaya gitmediğini belirtmiş, maksadın milletin sarih hakları ile meşru taleplerinin süratle elde edilmesi bulunduğunu kaydetmiş ve şunları ilâve etmiştir:

"Hiç zannetmem ki, İtilâf Devletleri'ne karşı hareketimde bir muhasamayı cevlit edebilecek hadiseler zuhur etmediği halde musalahanın akdinde Divan-ı Harbe sevkolunmak mecburiyetinde kalayım. Mamafih İtilâf Devletleri'nin adilane bir surette ifayı vazife eden Divan-ı Harpleri de milletimin pek meşru ve haklı talepleri için bir fert gibi çalışan bir kolordu kumandanını nahak yere mahkûm edebilsin. Aksi takdirde Türk milletinin, her milletin haiz olması lazım gelen hak ve hukukunu tanımayacak olan bir Divan-ı Harb'in idam cezasına bile hiçbir ehemmiyet vermeyeceğimizi beyan eylerim. Çünkü hak ve hukukun tanınmasında çok ziyade musır olan Türk milletinin bir ferdi olmak sıfatıyla söylerim ki, ya hak ve hukukunu âleme tanıttıracak bir milletin ferdi gibi yaşamayı, aksi takdirde namusu ile terki hayatı tercih ederim."

(Baştarafı 1. Sayfada)

altına alınmasını istemiş ve bu talebi Amiral dö Robek tarafından hemen kabul edilmiştir.

Amiral dö Robek'in telgrafında belirttiğine göre, Damad Ferid bu talepte bulunurken, "Bakanlıkları ele geçirmek için fesat hareketlerinin de mevcut olduğundan" bahsetmiştir.

Damad Ferid'in büyük bir korku içinde İngiliz Yüksek Komiseri'nin yanından ve bitkin bir halde ayrıldığı şuradan da anlaşılmaktadır ki, Amiral dö Robek, bu uzun telgrafını şu cümle ile tamamlamıştır:

"İstifa edeceği açıkça anlaşılıyor."

Sulh Konferansı Yunanlı albayın isteğini kabul etti

Konsey, Venizelos'un şikâyetlerini haklı görerek İzmir Tahkikat Komisyonu'nun zabıtlarının ve bütün bilgilerin verilmesine müsaade etti

PARİS

YUNAN ordusunun İzmir'e çıktığı gün yaptıkları zülmu ve yağmayı tetkik etmekte olan İtilâf Devletleri Komisyonu'ndan Atina idaresi aleyhinde bir rapor gelmesinden iyice endişelenen Yunan Başbakanı Venizelos tarafından bir süreden beri yapılmakta olan şikâyetler dün Yüksek Konsey'in toplantısında konuşulmuştur.

Öğrendiğimize göre, Venizelos biri 22 ağustos ve diğeri de 28 eylülde olmak üzere konseye iki telgraf yollamış ve bu komisyonun çalışmaları hakkında Yunan temsilcisi Albay Mazarakis'e hiçbir bilgi verilmemesinden şikâyetçi bulunduğunu bildirmiştir.

Konseyin dünkü toplantısında Fransız Başbakanı Klemanso ile İngiliz delegesi Crowe da, Venizelos'un şikâyetlerini haklı görmüşler ve İzmir tahkikat komisyonunun zabıtları ve hatta tanıkların ifadeleri hakkında Yunan albayının istediği bütün bilginin kendisine verilmesine rıza göstermişlerdir.

Bu yolda İstanbul'da yüksek komiserlere talimat gönderildiği de bildirilmektedir.

İzmir tahkik heyeti azasından şehrimize dönen Amiral Bristol dün Antant gazetesinin bir muhabirini kabul ederek İzmir meselesi hakkındaki ihtirasları hakkında tek bir kelime söylemek istememiş, yalnız demiştir ki:

"Bu ehemmiyetli mesele ve tahkikatın neticeleri hakkında arkadaşlarım ve ben bir şey söylememeye ve hatta bir kelime neşrettirmemeye karar verdik. Yalnız söyleyebileceğim bir şey varsa o da raporlarımızı hazırlamış olduğumuzdur. Bu raporlar gayet vuzuh ve serbesti ile yani hiçbir tesire tabi olmaksızın husule getirilmiştir."

Mülâkatın sonunda Amerikan Amirali şunları da söylemiştir:

"— Siz Türkler şerefli mazinize istinad etmekle çok hata ediyorsunuz. Haklarınızı maddî esaslar üzerine bina ederseniz daha ameli bir iş görmüş olursunuz."

Diğer taraftan İzmir'den avdet etmiş olan tahkikat komisyonu üyelerinden biri de Jurnal Doryan gazetesi muhabirine aşağıdaki beyanatı vermiştir:

"Dört müttefikin delegesinden maada İzmir heyeti tahkikiyesinde yirmi muavin aza, kâtip, daktilograf ve saire bulunmaktaydı. Tahkik heyetinin İzmir'e muvasalatı hiçbir nümayişe sebebiyet vermemiştir. Komisyon karargâhını Sultani binasında tesis etmiş, Aydın, Menemen, Bergama, Manisa, Nazilli, Denizli ve Ayvalık'ı ziyaret etmiştir. Bu gezi sırasında heyet mahallî hükümetler binası dahilinde toplanmışlardır.

Diğer taraftan Kurmay Yarbay Kadri Bey şu beyanatı vermiştir:

"— Biz tahkik heyetinin içtimalarında hazır bulunmadık. Heyet üyeleri kararlarını son derece gizli tutuyorlar. Bu sebeple yalnız ihtisaslarımdan bahsedeceğim. Bende şu kanaati kati hasıl olmuştur ki, heyetin verdiği netice tamamen lehimizedir ve bazı emareler de bunu belirtmektedir. Ben heyete Osmanlı delegesi olarak katıldım. Heyet ile ahali arasında irtibatım şu merkezdedir: Heyetin kanaati hakkındaki ihtisasatım şu merkezdedir. Heyet Yunanlıların yapmış oldukları mezalim ve fecaiin tamamen doğru olduğuna, Yunanlıların İzmir'e çıkmalarının memleketin iktisadî durumu için darbe teşkil ettiğine kanaat getirmiştir. Bir kere Aydın şehri kamilen harap olmuştur. Müslüman ahali o derece feci durumda idi ki, Yunanlıların tevilleri netice vermemiştir. Mezalim hâlâ devam ediyor.

İzmir'in işgali günü Kordonboyu'nda silahsız olduğu halde Yunanlılar tarafından süngülenerek şehit edilenlerden Yarbay Şükrü Bey.

İngiltere Damad için ne diyor?

LONDRA

Damad Ferid Paşa'nın istifası burada duyulmadan çok az önce, Lord Harding ve Lord Curzon tarafından İstanbul'da İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Dö Robek'e bir telgraf gönderildiği ve bunda:

"Şunu belirtmek zorundayız ki, Damad Ferid'e hiç bir şans tanımamaktayız. Yalnız kendisini mümkün mertebe cesaretlendirmemiz gerekmektedir" denildiği öğrenilmiştir.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

PERŞEMBE 2 EKİM 1919

ALİ RIZA PAŞA BAŞBAKANLIĞA GETİRİLDİ

Padişah, «Bu hülleci bir kabine olacak. Tevfik Paşa son fişeğimizdir» dedi

ESKİ bakanlardan ve ordu kumandanlarından Ali Rıza Paşa yeni kabineyi kurmakla görevlendirilmiştir. Hükümet üyelerinin bugün ilân edilmeleri beklenilmektedir.

Padişahın Mabeyn Başkâtibi Ali Fuad Bey'in verdiği malûmata göre, yeni Başbakan'ın seçilmesi ile ilgili olaylar şu şekilde cereyan etmiştir:

— Dün öğle vakti önce eski başbakanlardan Tevfik Paşa saraya gelmiş ve padişahın yanında uzun süre kalmıştır. Padişahın kendisinden yeni kabineyi kurmasını istediği, fakat Tevfik Paşa'nın bunu kabul etmediği anlaşılmıştır.

— İkindi vakti saraya, eski kabinenin sandalyesiz bakanlarından Ali Rıza Paşa gelmiştir. Ali Rıza Paşa, Tevfik Paşa'nın beklemekte olduğu bir odaya alınmış ve orada iki si arasında uzun bir konuşma cereyan etmiştir. Ali Rıza Paşa'nın, yeni kabinede Harbiye Bakanlığı için davet edildiği sanılmışsa da, sonra bunun doğru olmadığı ve Paşa'ya başbakanlığın teklif edildiği duyulmuştur.

— Tevfik Paşa'nın, "Ben ikinci defaya kalmalıyım" diyerek başbakanlığı kabul etmediği ve Ali Rıza Paşa'yı bu mevkiye gelmeye ikna eylediği, mumaileyhin de; "Bu sırada benim yapabileceğim şey değildir" diyerek bunu kabule yanaşmadığı öğrenilmiştir.

— Bundan sonra Tevfik ve Ali Rıza paşalar birlikte Padişahın huzuruna girmişlerdir. Bir süre sonra da Mabeyn Başkâtibi Ali Fuad Bey odaya davet edilmiş ve Padişah kendisine; "Ali Rıza Paşa hazretleri Bab-ıâli'ye gidecekler, bazı zevat ile görüşecekler, neticeden size telefonla malûmat verecekler, bana bildiriniz." demiştir.

— Ali Rıza Paşa saraydan ayrıldıktan sonra da Padişah, Tevfik Pasa'nın huzurunda Başkâtibine: "Tevfik Paşa başkanlığı kabul etmemekte ısrar ettiğinden Ali Rıza Paşa'ya teklif ettim. Kendisi de kabul etmek istemedi, fakat Tevfik Paşa hazretleri çok uğraşarak kendini ikna eylediler." demiştir. Aynı zamanda Padişah, hat müsveddesinin de derhal hazırlanmasını talep etmiştir.

HÜLLECİ BİR KABİNE

Tevfik Paşa saraydan ayrıldıktan sonra Padişah Vahdettin yeniden Mabeyn Başkâtibi'ni çağırarak kendisine;

"Bu hülleci bir kabine olacak, Tevfik Paşa son fişeğimizdir. Onu âtiye saklamalıyız" demiştir.

Padişah bu sözleri Ali Fuad Bey'in: Ali Rıza Paşa'nın Harbiye Başkanlığı'na yakışacağını fakat başbakanlığı yapamayacağını ima eden sözlerine karşılık olarak söylemiştir.

Dün gece dokuza kadar Mabeyn Başkâtibi, Ali Rıza Paşa'dan telefon beklemiş, hiçbir ses çıkmayınca meraklanmıştır. Fakat, sonradan Ali Rıza Paşa'nın saraya telefon ederek kâtiplere, "İcab eden zevat ile konuşuldu muvafakat olundu" mesajını bıraktığı öğrenilmiş ve durumdan Padişah haberdar edilmiştir.

Yeni hükümeti kurmakla görevlendirilen Ali Rıza Paşa (yanda) Padişahın ısrarına rağmen "Ben ikinci defaya kalmalıyım" diyerek hükümeti kurmayı reddeden Tevfik Paşa.

Un ve zahire fiyatları arttı

Anadolu şimendiferlerinde seferlerin aksaması üzerine şehrimizde un ve zahire piyasalarında ani artışlar başgöstermiştir.

İngiliz Generali Milne, Kuvayı Milliye'nin başarılı baskınlarına karşılık vermek maksadıyle Eskişehir-Ankara arasında tren seferlerini durdurmuştur.

Osmanlı hükümetinin Standard Oil şirketine ruhsat vermesi İngilizleri telaşlandırdı

Osmanlı hükümetinin, (Standard Oil) şirketine Gelibolu yarımadasında bazı petrol arama imtiyazları verdiğine dair haberler İngiliz petrol şirketlerini derhal harekete geçirmiştir.

Geçen pazartesi günü Lord Curzon Paris'te yüksek konseyde İngiliz delegesi Crowe'a bir telgraf göndererek, bu konu üzerinde hassasiyetle durulmasını istemiş ve Amerikalılara bu bölgede petrol arama imkanlarının verilmesine çok dikkatle davranılarak mani olunmasını talep etmiştir.

Lord Curzon'un belirttiğine göre, Osmanlı devletinin Standard Oil'a verdiği bildirilen imtiyaz, harp içinde yapılmış bir anlaşmaya bağlıdır, Fakat padişah tarafından firmaya verilmiştir. Bu sebeble bu eski imtiyaz andlaşmasının bugün yürürlüğe girmesine imkan verilmemelidir.

KRAL KONSTANTİN TAHTINA DÖNECEK

Yunanistan'da her an bir ihtilâl olasılığı üzerinde duruluyor

YUNANİSTAN'da her an bir ihtilâl olabileceğine ve eski Kral Konstantin'in tahtına dönmek üzere hazırlıklarını ilerlettiğine dair haberler burada endişe yaratmıştır.

İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın Atina Büyükelçiliği'nden acele istediği malûmat buraya ulaşmıştır. Öğrendiğimize göre, Atina'daki İngiliz siyasî temsilcisi, bu yolda şayialar olduğunu fakat bunları teyid etmekte ve şunları bildirmektedir.

"Konsey Başkan Vekili ile görüştüm. Yunan ordusu icinde Konstantin taraftarları bulunduğunu ve bilhassa subaylar arasında bunların çok olduklarını söyledi.

Bunlar, Venizelos aleyhinde memnuniyetsizlik havasını yaratmak ve genişletmek için çalışmaktadırlar. Bilhassa Rusya seferinden çok faydalanmışlardır. Yalnız İzmir'in işgalinin durumu düzelttiği eklenmektedir. Hükümet, bu durumu dikkatle izlemektedir ve tehlike olmadığı kanısındadır."

RUSYA SEFERİ

Bahsi geçen Rusya seferi Yunan ordusuna ağır kayıplara yol açmıştır. Venizelos, Türkiye üzerindeki taleplerini itilaf devletlerine kabul ettirmek maksadiyle ve onlara hoş görünmek için mühim bir Yunan kuvvetini bolşeviklere karşı savaşmak üzere Rusya'ya göndermiş ve bu birlikler ağır kayıplar verdikten sonra perişan bir halde geri gelmiştir.

POLİTİS NE DİYOR?

Diğer taraftan 24 eylülde. Paris'te bulunan Yunan Dışişleri Bakanı Politis'ten burada Yunan Büyükelçisi Kaklamanos'a da bir mektup göndererek şu taleplerde bulunduğu öğrenilmiştir:

"Gazetelere beyanat vererek, Yunanistan'da bir ihtilâl patlak vermek üzere olduğuna dair haberlerin yalan olduğunu bildirin. Bu haberlerin muhalefet tarafından çıkarıldığını söyleyin. Bunların, Sulh Konferansı'nın Yunanistan'ın taleplerini karşılamakta gecikmesinin bir neticesi olduğunu belirtin.

Eğer Sulh Konferansı'ndan umduğumuz kazançlarla çıkmazsak memnuniyetsizliğin artabileceğini ve Yunanistan'da her şeyin beklenebileceğini ima edin."

Yunan idarecilerinin bu durumdan faydalanmak istedikleri anlaşılmaktadır.

İsviçre'de bulunan Kral Konstantin'in ise, son günlerde gazetelere beyanat vererek, tahtından muvakkaten ayrılmış olduğunu ve Atina'ya dönmeye hazırlandığını söylediği de bildirilmektedir.

Venizelos, eski kral Konstantin ile aralarının iyi olduğu Balkan savaşları günlerinde

ALİ RIZA PAŞA KİMDİR?

YENİ hükümeti kurmaya memur edilen ve bu vazifeyi kabul eden Ali Rıza Paşa 59 yaşındadır. Emekli jandarma binbaşısı Tahir Efendi'nin oğludur.

Ali Rıza Paşa 1880 yılında Harbiye'ye girmiş. 1886 yılında birincilikle kurmay mektebindenyüzbaşı rütbesi ile ayrılmıştır. Üç sene müddetle Almanya'da kalan Ali Rıza, bir süre Harbiye Mektebinde öğretmen olarak bulunmuş. 1895'de miralaylığa terfi ettirilmiştir. 1896 yılında Havran isyanını bastırmaya gönderilen Ali Rıza Yunan muharebesine de iştirak etmiştir.

Ali Rıza Paşa 1903 yılında Manastır kumandanı bulunduğu sırada Manastır Rus konsolosunun katli hadisesi dolayısiyle İstanbul'a getirilmeden doğruca Trablusgarp'a sürgün edilmiş ve bir buçuk yıl orada sürgün hayatı yaşamıştır.

Manastır Rus konsolosu, her gün siyasî bir olay yaratmak emeliyle dolaşan bir zattı. Bir gün atla dolaşırken Türk karakollarından birinin önünde durmuş ve nöbetçi Halim Onbaşıyı, kendisini selamlamadığından dolayı kırbaçlamıştır. Halim Onbaşı da tüfeğini doğrultmuş ve bir kurşunda konsolosu yere sermiştir. O devirde Rusya'nın tehditleri altında korku içinde bulunan Babıali hemen Halim Onbaşı ile tesadüf eseri olay sırasında yanında bulunan bir başka neferi idam ettirmiş ve Ali Rıza Paşayı da sürmüştür. Osmanlı devletinin büyük devrinde ise, böyle bir konsolosun kellesi vurulurdu.

YEMEN İSYANINDA

Ali Rıza Paşa 1905 yılında Yemen isyanını bastırmak üzere gönderilen kuvvetlerin başkumandanlığına tayin edilmiş ve emrine verilmiş olan yetiştirilmemiş askerlerin mevcudiyetine rağmen Sana'ya girmeye muvaffak olmuş, fakat o güne kadar takip edilmiş olan kötü politikanın halkta yarattığı memnuniyetsizlik sebebiyle bu şehri daha sonra tahliye etmiştir.

Meşrutiyetin ilanı üzerine İstanbul'a dönen Ali Rıza Paşa 1908 ağustosunda Harbiye Bakanı olmuştur. Meclisi ayan azalığına da tayin edilmiştir. Kamil Paşanın başkanlığı sırasında, kendisi, "Meşrutiyet kaidesine muhalif" addedilerek azledilmiştir. Fakat, Kamil Paşa'nın istifası ve yerine Hüseyin Hilmi Paşa'nın başbakan olmasından sonra 1909'da ikinci defa Harbiye Bakanlığına getirilmiştir. 31 mart vakası sırasında bu mevkiden ayrılan Ali Rıza Paşa, Balkan Harbi esnasında Makedonya taraflarında kurulan ordunun kumandanlığına getirilmiştir. 1919 yılında Tevfik Paşa kabinesinde de Bahriye Bakanı olmuştur.

Ali Rıza Paşa, 20 mayıs 1919'daki Damad Ferid Paşa kabinesinde de sandalyesiz bakan olarak vazife görmüştür.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

CUMA 3 EKİM 1919

Padişah Vahdettin, millet arasındaki ayrılığın öncelikle kaldırılmasını, seçimlere hemen gidilmesini, Millî Meclisin toplanmasını istedi

ALİ RIZA PAŞA KABİNESİ AÇIKLANDI

Yeni Dışişleri Bakanı Reşit Paşa, felaketli ilk Balkan savaşı sonunda Çatalca andlaşmasını imzalayan heyet içinde (sağdan birinci). Ortada devrin Harbiye Bakanı Nazım Paşa görülüyor. Andlaşmayı imzaladıktan altı ay geçmeden Babıali'de vurularak öldürülmüştür.

ALİ Rıza Paşa, hükümetini dün ilan etmiştir. Padişah Vahdettin, hattı hümayunda, bir müddetten beri millet arasında hasıl olan ayrılıkların bir an evvel ortadan kaldırılmasını ve seçimlerin hemen yapılmasını, Millî Meclis'in de böylece toplanmasını yeni Başbakan'dan istemiştir.

Yeni hükümet şu şekilde kurulmuştur:

Başbakan: **Ali Rıza Paşa,**

Dışişleri: **Reşid Paşa,**

Harbiye: **Küçük Cemal Paşa.**

Bahriye: **Ayandan Salih Paşa.**

Şûrayı Devlet: **Abdurrahman Şeref Efendi.**

İçişleri: **Mehmet Şerif Paşa (Damad).**

Adliye: **Ayandan Mustafa Efendi.**

Maliye: **Ayandan Tevfik Bey.**

Nafia: **Abuk Ahmed Paşa.**

Ticaret ve Ziraat: **Hadi Paşa.**

Maarif: **Sadi Bey.**

Evkâf: **Vekâletten Sadi Bey.**

SEKİZ HÜKÜMET

Mütakerenin imzaladığı tarih olan 30 ekim 1918'den bu yana geçen hemen bir yıl zarfında Osmanlı devleti sekiz hükümet görmüştür. Bunlardan üçünü Tevfik Paşa, üçünü de Damad Ferid Paşa kurmuştur. Birini de İzzet Paşa teşkil etmiştir. Bir devre içinde en çok Harbiye Bakanlığı'nda değişiklik olmuştur. Her aya bir Hariciye Bakanı isabet etmiş, 11 bakan değişmiştir. İçişleri Bakanlığı'ndan da sekiz ayrı şahıs gelip geçmiştir. Dışişleri Bakanlığı'nda ise dört ayrı sima görülmüştür.

SEBEP: SAĞLIK

Kuvayı Milliye'nin aylardan beri ısrarla istifasını talep etmekte olan Damad Ferid Paşa'nın "sağlık" sebepleri ile istifa ettiği de dün açıklanmıştır. Bu "sağlık" sebeplerinin hakikatle hiçbir alâkası bulunmadığı malûmdur.

PADİŞAHIN ITIRAZLARI

Dün kabinenin teşkili sırasında Padişah'ın, Mabeyn Başkatibi Ali Fuad Bey'in de bazı ikazları üzerine, Reşid Paşa ile Abdurrahman Şeref Bey'in tayinlerine itiraz ettiği, bunların değiştirilmelerini istediği fakat Başbakan Ali Rıza Paşa'nın verdiği sözden dönmesine imkân bulunamıyacağını söylemesi üzerine mecburen hükümetin teşkilini tasdik ettiği öğrenilmektedir.

Yeni hükümette Dışişleri Bakanlığı'nda Reşid Paşa'nın getirilmekte olduğunu duyunca Başkâtip Ali Fuad Bey, Padişah'a şunları söylemiştir: "**Reşid Paşa kulunuz namuslu ve terbiyeli bir zattır. Kendisini şahsen takdir ederim, ancak zayıftır. Evvelki nezaretinde Tevfik Paşa kabine riyasetinde bulunduğu halde bile bir muvaffakiyet eseri göstermemiştir. Bu defa yalnız başına dış siyaseti hiç idare edemez. Biraderi Ziya Paşa daha canlıdır. Bari Dışişleri'ne o intihab olunsa da kendisine kabinede diğer bir nezaret verilse.**"

Buna cevaben Padişah, "**Evet, Reşid Paşa zayıftır. Evvelki nezaretinde yazdığı notalar bile ecnebiler tarafından iade edildi. Fakat Ziya Paşa'nın da iyi bir ünü yoktur.**"

ABDURRAHMAN ŞEREF

Diğer yandan Padişah, kabineye Abdurrahman Şeref Bey'in alınmasını da beğenmemiş ve demiştir ki:

"**Abdurrahman Şeref Efendi millî bloktandır. Ahmet Rıza Bey'e vekâlet ediyor. Biz kabineyi birtaraf zevattan teşkil etmek istiyoruz. Şu sırada onun da kabineye alınması muvafık olamaz.**"

Padişah'ın bu itirazları Tevfik Paşa tarafından Ali Rıza Paşa'ya nakledilmiş, yalnız tayinleri kendisi daha önceden yapmış olduğundan ve söz verdiğinden kabine ilk halinde

BARIŞ KONSEYİ'NE SUNULAN İNGİLİZ RAPORU:

«Millî kuvvetler, Yunanlıları Anadolu'dan atmaya kararlıdır»

● Nizamî ordudan gizlice talimat alan millî kuvvetler üzerinde, Osmanlı hükümetinin hiçbir nüfuzu olmadığı da bildiriliyor

Yunan işgal askerlerini Anadolu'dan atmaya and içmiş Kuvayı Milliye mensubu kahraman Anadolu kadınlarından biri.

PARİS

BATI Anadolu'da Yunan ve İtalyan işgal bölgeleri ile Türk millî kuvvetleri hakkında bir İngiliz raporu dün barış konseyine sunulmuştur. Bu rapor, Batı Anadolu'da Yunan ve İtalyan işgal bölgelerinin sınırlarını tesbitle vazifelendirilmiş, olan İngiliz Generali Milne'nin geniş bir muhtırasını da ihtiva etmektedir.

İŞGAL BÖLGESİNDE YAPILAN TETKİKLER

İşgal bölgeleri sınırlarında yaptığı tetkikleri anlatmakta olan General Milne bilhassa şu noktalara isaret etmektedir:

"—Türk kuvvetlerinin en mühim kısmı, teşkilâtlı haydut çetelerinden kuruludur ve bunlar, Yunanlıların köylerden kaçırdıkları silahlı köylüler tarafından takviye edilmiştir. Bu çeteler, Yunanlıların daha fazla ilerlemelerine mani olmak hususunda kararlıdırlar. Nizami ordu kuvvetlerinden gizlice talimat almakta olan bu çetelerin mevcudu hayli fazladır.

—Osmanlı hükümetinin, Yunanlıları Anadolu'dan atmaya and içmiş hiçbir nüfuzu yoktur ve bu itibarla da hükümet, bu çetelerin herhangi bir hattan itibaren geri çekilmelerinde ısrar edemez.

—Sivil idare, genellikle askerî makamların emri altındadır. Bu askerî makamlar ise, güçlenmekte olan millî hareketi gizlice desteklemektedir. Hükümet, bu faaliyeti sınırlandırmakta âcizdir.

ŞİDDETLİ ÇARPIŞMALAR...

—Tamamıyla Türklerle meskûn bölgelere ilerlemiş olan Yunan kuvvetleri gayrimüsait bir şekilde mevzilenmişlerdir. Ancak daha müsait mevziler elde etmek için yapabilecekleri herhangi bir ileri hareket azamî mukavemetle karşılaşacak ve ancak çok şiddetli çarpışmalardan sonra başarı elde edebilecektir.

—Taktik bir savunma hattı çizmenin tatbikte pek faydası yoktur. Taraflardan hiçbiri buna hürmet etmeyeceğinden meyecektir. Zira Türkler, Yunanlıları geri atmaya kararlıdırlar. Yunanlılara gelince, Venizelos'un istemiş olduğu hattan başka hiçbir hat bunları tatmin etmeyecektir. Venizelos'un istediği bu sınırı taviz olarak onlara bırakmak, tamamıyla Türklerle meskûn bölgeleri vermek olacaktır. Bu takdirde de bu bölgeler halkı şiddetli bir direniş göstereceklerdir. Ayrıca bu durum, Anadolu'nun başka yerlerinde de silahlı karışıklığı tacil edecektir.

Eğer Yunanlılara ilerleme müsaadesi verilmez ve bunlar Türkler tarafından püskürtülürse bu neticeden dolayı kabahati bize yıkacaklardır. (Gayri müsait mevzilerde bırakıldıklarından dolayı.)

ÇETE HARBİ

General Milne bu raporunda, çıkar yolun, Yunanlıların, bazı ufak tefek düzeltmelerle şimdiki mevkilerinde kalmaları olduğunu, fakat "Yunan birlikleri sancakta kaldıkları süre çete harbi devam edecek ve herhangi bir Yunan ilerleyişi daha da büyük müşküller yaratacaktır" demektedir.

General Milne, Yunanlıların talebi üzerine işgal bölgesi sınırının, Soma Akhisar demiryollarının doğusuna uzatılmasını da gözönünde tuttuğunu, fakat böyle bir değişikliğin, tamamıyla Türklerle meskun bölgelerin, işgali olacağından bundan vazgeçtiğini ilave etmekte "Böyle bir işgal daha sert çarpışmalara yol açar" demektedir.

İngiliz generali, Yunanlıların Manisa ve Aydın üzerine ileri hareketlerinin talimatlara aykırı şekilde uygulanmış olduğunu, büyük karışıklıkların bu iki noktadan doğduğunu ve Yunan kuvvetleri oralarda kaldıkları sürece de bu karışıklıkların sürüp gideceğini belirterek şöyle demektedir:

"Aydın bölgesinin savunulmasında bütün bir Yunan tümeni kullanılmaktadır. Bu tümen üç cepheden Türklerle temas halindedir ve durumu da ne emin mevziler sağlamak için bir ilerleme gereklidir. Ancak Türkler buna şiddetle karşı koyacaklardır. Barış konferansı, çarpışmaların daha da genişlemesine ve daha fazla sayıda Türk köylerinin Yunan işgali altına alınmasına itiraz etmeyecek olursa Yunan kuvvetlerinin Koçak çayı hattına kadar ilerlemelerine müsaade edilebilir."

General Milne raporunun sonunda, Yunan işgalinin sancak bölgesine inhisar ettirilmesini ve ayrıca müttefik kuvvetlerinin Menderes vadisini işgal altına almalarını da tavsiye etmektedir.

Milne'nin raporunda son madde şudur:

"Barış konferansının bu noktalar üzerinde bir an evvel ve açık bir şekilde karara varması son derece şayanı arzudur. Böyle bir kararın büyük etkisi olacak ve mahsulün kaldırılmasından önce huzurun sağlanmasında büyük rol oynayacaktır. Aksi halde Türk kuvvetleri geniş ölçüde artacaktır."

Bu rapor üzerinde yüksek konseyde önümüzdeki günlerde tartışmalar olacaktır.

Oryant News gazetesi Osmanlı postaneleri ile alay ediyor

Şehrimizde İngilizce yayınlanmakta olan (Oryant News) gazetesi Ecnebi postanelerinin durumundan bahseden bir makalesinde Osmanlı postaneleri ile alay etmekte ve şöyle demektedir:

"Harp ilânını müteakip Osmanlı idarecileri kapitülasyonları kaldırdılar. Meselâ bütün Ecnebi postaneleri kapatıldı, sadece Osmanlı postanesi kaldı. Eğer başka bir muhabere vasıtası olsaydı akıllı bir adam mektubunu ve telgrafını bu Osmanlı postanesine vermezdi."

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

CUMARTESİ 4 EKİM 1919

Kuvayı Milliye ve Heyeti Temsiliye'nin yeni hükümeti hangi şartlar altında destekleyeceği açıklandı:

Erzurum ve Sivas kongreleri kararlarına saygı gösterilecek

SİVAS

MUSTAFA Kemal Paşa önceki gece yeni Başbakan Ali Rıza Paşa ile telgraf başında temasa geçmiş ve kendisini hangi şartlar altında Kuvayı Milliye'nin ve Heyeti Temsiliye'nin destekleyebileceğini açıklamıştır.

Mustafa Kemal Paşa'nın bir genelge halinde bütün millete de duyurduğu bu şartların belli başlıları şunlardır:

1— Yeni kabine, Erzurum ve Sivas kongrelerinde tayin ve tesbit edilen teşkilât ve millî maksatlara saygı gösterdiği takdirde, Kuvayı Milliye ona yardımcı olacaktır.

2— Yeni kabine, Millet Meclisi toplanarak gerçekten denetleme işine başlayıncaya kadar milletin kaderi ile ilgili hiçbir taahhüde girmeyecektir.

3— Sulh konferansına tayin olunacak delegeler, milletin isteklerini gerçekten anlamış ve güvenini kazanmış bilgili ve güçlü kişilerden secilecektir.

YARIM TEDBİR İSTEMİYORUZ

Mustafa Kemal Paşa dün Ali Rıza Paşa'ya ulaştırdığı bir özel yazısında şu noktalar üzerinde de bilhassa durmaktadır:

"Millet, şimdiye kadar başına geçenlerin, anayasaya ve millî isteklere aykırı davranışlarından üzüntü duydu. Bundan dolayı meşru haklarını tanıtmak ve kaderini yetkili ve güvenilir ellerde görmek için kesin kararını verdi. Lâzım gelen azimli teşebbüslere girişti. Muntazam bir teşkilâta bağlı Kuvayı Milliye, milletin kesin iradesini bütünüyle gösterme ve ispat kudretini kazandı.

Millet, Padişahın güvendiği sizi ve arkadaşlarınızı güç durumda bırakmak istemez. Bilakis yardımcı olmaya bütün samimiyetiyle hazırdır. Ancak hükümet üyeleri arasında Ferid Paşa ile işbirliği yapmış bakanların bulunuşu, hükümetinizin görüşleriyle millî isteklerin uygunluk derecesini büyük bir açık yüreklilikle anlamak mecburiyetini doğurmuştur. Millete tam güven gelmeden, iyiliğe doğru atılmış olan adımın durdurulması ve yarım tedbirle yetinilmesi uygun görülmemektedir."

Mustafa Kemal Paşa, bundan sonra yukarıda belirttiğimiz üç esaslı şartı ortaya atmış, bunların kabulünü istemiş ve "Bu temel noktalarda uyuşma olduğu anlaşıldıktan sonra olağan dışı durumun düzeltilmesi amacıyla ikinci derecede bazı diyecekleri" bulunduğunu da hatırlatmıştır.

Diğer yandan Mustafa Kemal Paşa, diğer isteklerin Kuvayı Milliye adına kolordu kumandanları ile millî ayaklanmaya yardımcı valiler ve mutasarrıflar tarafından yapılmasını kararlaştırmıştır. Dün buradan bütün vali ve kolordu kumandanlarına yollanan bir telgrafta kendi imzaları altında yeni başbakana aşağıdaki telgrafı derhal çekmeleri istenilmiştir:

"Müslüman halkı silahlandırmaya ve birbirini öldürtmeye kalkışan ve orduyu dağıtmak ve sonunda yurdu savunmasız bırakmak için emir veren ve ordunun sırlarını, şifrelerini çalmak için düzenler kurarak bunları açığa vuran ve milletin, anayasa hükümlerine göre, dokunulmazlığı bulunan özel haberleşmesine engel olan eski bakanlardan Ali Kemal Bey ile Süleyman Şefik Paşa'nın ve eski içişleri bakanı Adil Bey'in Millet Meclisi açıldığında Yüce Divana verilmek üzere, hiçbir yere kaçmalarına meydan verilmemesini ve Telgraf Genel Müdürü Refik Halid Bey'in gece bu nedenlerden dolayı hemen tevkif edilerek ilgili mahkemeye verilmesini kanun dokunulmazlığı ve kutsiyeti namına talep ederiz."

TEVKİFİ İSTENEN VALİLER

Mustafa Kemal Paşa, gene kolordu kumandanları ile valiler tarafından yeni Harbiye ve İçişleri bakanlarına da aşağıdaki telgrafın derhal çekilmesini istemiştir.

"İçişleri Bakanı'nın haince davranışlarına âlet olarak halkı silahlandırmaya ve birbirini öldürtmeye kalkışan Konya Valisi Cemal ve Elâzığ Valisi Ali Galip ve Malatya Mutasarrıfı Halil beylerin tevkif edilerek askerî mahkemeye verilmeleri ve Trabzon Valisi Galip, Kastamonu eski valileri İbrahim ve Ali Rıza beylerle Ankara Valisi Muhittin Paşa'nın görevlerinden çıkarılmaları ve milletin kanunî haklarına tecavüz etmediklerinden ve Harekâtı Milliye'ye yardımcı olduklarından dolayı azledilen Sivas Valisi Reşit Paşa'nın bu görevinde bırakılması, Bitlis eski valisi Mazhar ve Van eski valisi Haydar beylerin hemen açık bulunan vilâyetlere tayin olunmaları istenilmektedir."

ANKARA TELGRAFÇILARI

Mustafa Kemal Paşa'ya, Damad Ferid kabinesinin devrildiğini ilk olarak Ankara telgrafçıları bildirmişlerdir.

Mustafa Kemal Paşa, perşembe günü telgraf başında İzmit'teki fırka kumandanı Asım Bey'i, Kuvayı Milliye'ye katılmaya iknaya çalıştığı sırada araya imzasız şu telgraf girmiştir.

"Paşa hazretleri, İstanbul'da hususi arkadaşlar söylediler. Tekmil akşam gazeteleri yazıyormuş. Ferid Pasa sağlık durumu

(Devamı 8. Sayfada)

Yeni Harbiye Bakanı Cemal Paşa

Harbiye Bakanından istenilen tayinler

SİVAS

Harekâtı Milliye'nin ilk günlerinde Konya'da İkinci Ordu Müfettişi bulunan ve Kuvayı Milliye fikrini o zaman tamamiyle benimsemiş olan ve yeni hükümette Harbiye Başkanlığı'na getirilen Cemal Paşa'ya çok gizli telgraflar çekilerek kendisinden mühim taleplerde bulunulmuştur.

Mustafa Kemal Paşa'nın bizzat hazırladığı ve dün İstanbul'a gizlice gönderilmek üzere bütün kolordu kumandanlarına ulaştırdığı bu telgraf suretinde, Cemal Paşa'nın Harbiye Nazırlığı'na getirilmesinin sevinçle karşılandığı bildirilmekte ve başarı sağlanması için şu taleplerin yerine getirilmesi rica olunmaktadır:

1— Cevat Paşa veya eski Birinci Ordu Müfettişi Fevzi Paşa, Genelkurmay Başkanlığı'na tayin edilmelidir.

2 — Galatalı Albay Şevket Bey, ya da Yusuf İzzet Paşa, İstanbul'daki kolordu kumandanı ve İstanbul muhafızı olmalıdır. Yusuf İzzet Paşa İstanbul muhafızlığına ve Galatalı Şevket Bey 25'inci Kolordu kumandanlığına tayin edilse de olabilir.

3— Albay İsmet Bey, Harbiye Bakanlığı müsteşarlığına tayin edilmelidir.

4— Tümen kumandanı Yarbay Kemal Bey'in polis genel müdürlüğüne getirilmesine yardım edilmelidir.

5— Ordu üzerinde kötü tesir yapmış ve Harbiye Bakanlığı'nı değersiz ve işlemez bir duruma getiren ve Millet Meclisi'nin kararı olmadan eski rütbeleri ile göreve alınıp özel siyasî düşüncelerle çalıştırılmakta bulunan emeklilerin hemen eski durumlarına getirilmeleri ve önemli ve etkili görevlerin güvenilir ellere verilmesi gereklidir.

6— Eski Uçüncü Kolordu Kumandanı Albay Refik Bey, sebepsiz olarak çekilmeye zorlandığından bu işlemin düzeltilmesiyle kendisinin bugün bulunduğu Konya'da Onikinci Kolordu Komutanlığına atanması ve Fuat Paşa'nın da kendisi için yapılan işlem düzeltilerek, Yirminci Kolordu Komutanlığı'nda bırakılması gereklidir.

7— Fuad Paşa'nın yerine atanan Hamdi Paşa ve Onikinci Kolordu'ya atanan Sait Paşa hemen eski durumlarına getirilmelidir.

8— Ilk fırsatta müfettişliklerin yeniden kurulması ve Doğu Anadolu'daki kolorduların Onüçüncü Kolordu ile bir likte Kâzım Karabekir Paşa emrine ve Batı Anadolu'daki kolorduların İstanbul ve Edirne de içinde olmak üzere, Ali Fuad Paşa emrine verilmesi ve şimdilik iki müfettişlikle yetinilmesi uygun görülmektedir."

ESKİŞEHİR DE KUVAYI MİLLİYE'YE KATILDI

Millicileri destekleyen Çolakoğlu Sabri Bev, mutasarrıflığa getirildi. Eskişehir'de örfi idare kaldırıldı

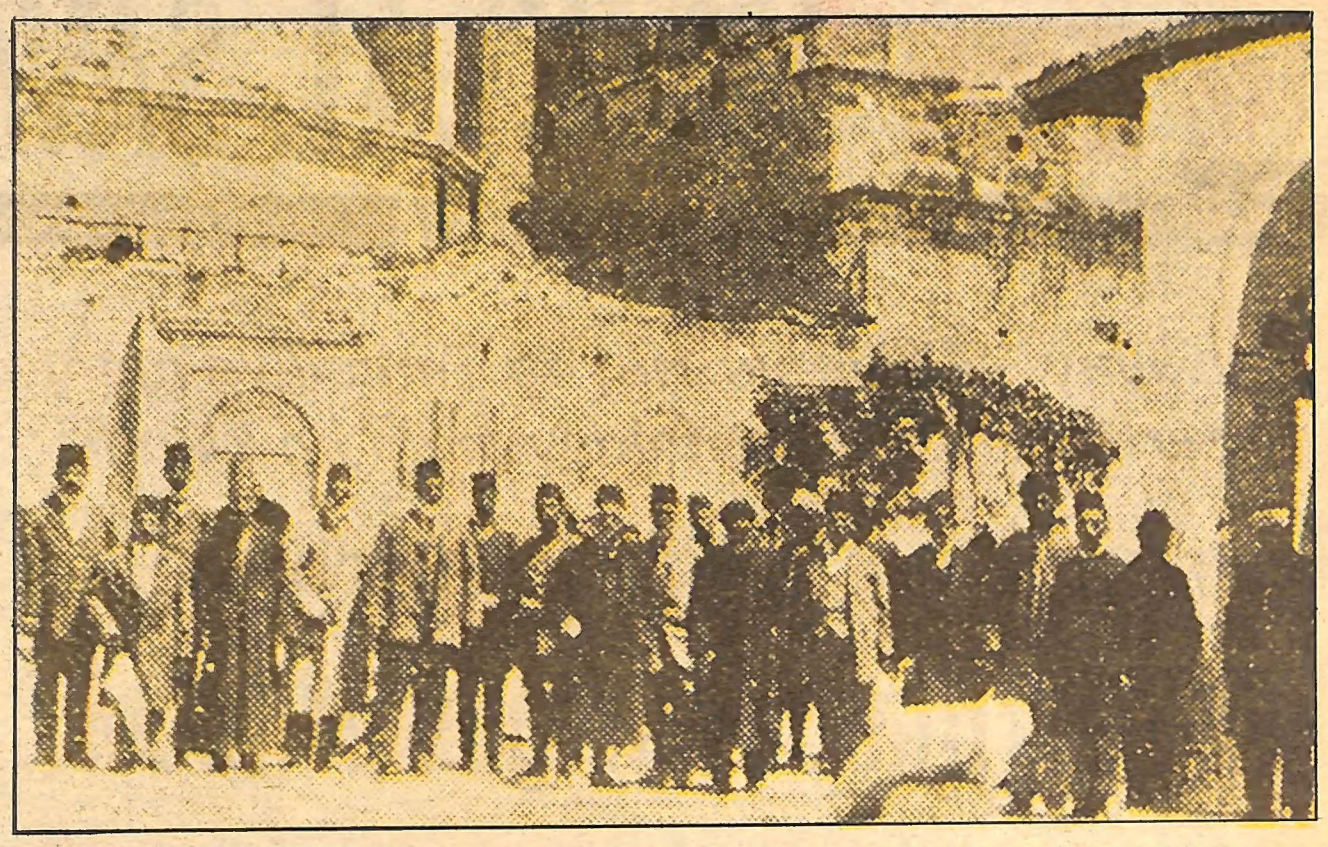

Eskişehirli millicilerörfi idare altında iken gizli toplantılarını yaptıkları caminin avlusunda.

ESKİŞEHİR

DÜN şehrimiz de nihayet Kuvayı Milliye'ye iltihak etmiştir. Millîcileri destekleyen Liva muhasebecisi Çolakoğlu Sabri Bey, halk tarafından mutasarrıflık makamına getirilmiştir. Ortalıktan birden kaybolan Damatçı mutasarrıf Hilmi Bey'in nerede olduğuna dair bir haber yoktur. İstanbul'a kaçtığı söylenmetedir. Eski Harbiye Bakanı Şefik Paşa tarafından kolordu kumandanı olarak buraya gönderilmiş olan Kiraz Hamdi Paşa evvela İngilizlere sığınmış ve daha sonra onların yardımı ile trenle İstanbul'a kaçırılmıştır. Onunla birlikte Burhan Bey ve Hacı Mehmet Ali Bey de kaçmışlardır. Bu grup içinde hoca kıyafetinde birinin daha İngilizler tarafından trene bindirildiği görülmüş ise de, bunun kim olduğu tesbit edilememiştir. Millîcilere zulüm yapanların bir kısmı tevkif edilmiştir.

BEYANNAME

Yeni mutasarrıf Sabri Bey, vazifeye başlar başlamaz halka aşağıdaki beyannameyi yayınlamıştır:

"İradei millîyeyi temsil eden Sivas Kongresi mukarreratına tevfikan bugünden itibaren Eskişehir mutasarrıflık vekaletini deruhte eyledim. Aşağıdaki hususlara bütün vatandaşlarımın itimad eylemelerini bilhassa rica ederim:

1— Suçluluğu kati delillerle sabit olmayan hiçbir şahıs hiçbir sebep ve bahana ile rahatsız edilmeyecektir. Hiçbir vatandaş, asayişi fiilen ihlâl mahiyetinde görülmeyen şahsi görüşlerinden dolayı rahatsız edilmeyecektir.

2— Vatandaşlık hukukunda bir Müslümanın bir gayrı Müslüman'dan hiçbir farkı yoktur. Böyle bir farkı gözetmek doğrudan doğruya vahdeti millîyeye karşı cürüm işlemek addedilecektir.

3— Bütün vatandaşların mal ve canı, Millî Kongre'ye tâbi olan yeni hükümetin kefaleti ve emniyeti altındadır. Asayişi ihlâl maksadıyla yapılacak her hareketin, vahdeti milliye nâmına, içinde yaşadığımız vaziyetin icab ettirdiği en şiddetli tedbirlerle cezalandırılması kararlaştırılmıştır.

4— Bugünden itibaren Eskişehir ve civarında yalnız kanun hâkimdir. Onun için en ufak bir kötü muameleye duçar olacak vatandaşlarımın haberdar eylemelerini rica ederim.

5— Örfi idare kaldırılmıştır. Herkes, huzur ve serbestlik içinde kanunun tesbit ettiği sınırlar içinde şahsî hürriyetini kullanabilir."

SON TELGRAFI

Firarından pek az önce Kiraz Hamdi Paşa'nın, Harbiye Bakanlığı'na bir telgraf göndererek, emri altında kurulması hükümetce kararlaştırılmış olan yeni (Beşinci Kolordu)ya hiçbir taraftan subay gelmediğini bildirdiği ve talimat istediği öğrenilmiştir. Hatırlarda olduğu üzere Şefik Paşa, Ali Fuad Paşa idaresinde Ankara'daki 20'inci Kolorduyu lağvettiğini ilân ederek bütün subaylara Eskişehir'deki yeni kolorduya iltihak için 15 gün mühlet vermiş, aksi halde (asi) sayılacaklarını bildirmişti. Bu emri dinleyen olmamıştır.

İZMİT'TE DURUM

İZMİT

Damad Ferid Paşa istifa etmemekte ısrar eylediği taktirde Kuvayı Millîye sınırlarının İstanbul'a doğru yaklaştırılması hususunda Mustafa Kemal Paşa tarafından 28 eylülde Sivas'ta alınmış olan bir karara karşı bölgemizdeki idareciler direnmeye kalkışmışlardır.

Öğrendiğimize göre perşembe günü Mustafa Kemal Paşa ile telgraf başında konuşan mutasarrıf Suat Bey: "Meçhul neticeli maceralara atılmaktan" bahsederek, Heyeti Temsiliye kararlarına uymaktan kaçındığını gizlememiştir.

Damad Ferid

(Baştarafı 7. Sayfada)

dolayısıyla istifa etmiş. Tevfik Paşa kabineyi teşkile memur edilmiş. Daha sabahtan söyleniyordu fakat teeyyüd etmemişti. Şimdi teeyyüd etti efendim."

Mustafa Kemal Paşa, bu araya giren telgrafın nereden geldiğini sordurmak istemiş fakat bu sual daha sorulmadan telgraf şöyle devam etmiştir.

"Biz, Ankara telgrafçıları, Paşa hazretlerine saygılarımızı sunarız ve yurdumuzun başına büyük bir belâ olan bu hükümetin devrilmesi için, milletin başında bulunup muvaffak olmasını tebrik ederiz. Lütfen söyleyiniz."

Ankara telgrafçılarının haberinde bir tek yanılma olduğu ve kabineyi Tevfik Paşa'nın değil de Ali Rıza Paşa'nın kurmaya memur edildiği kısa zaman sonra anlaşılmıştır.

YENİ BAŞBAKAN İLK BEYANATINI VERDİ:

DERHAL SEÇİMLERE GİDİLECEK

Padişah Vahdettin

Yeni başbakan dün verdiği beyanatında, böyle müşkül bir zamanda sırf memlekete hayırlı olabilmek ümidi ile Başbakanlığı kabul ettiğini ve teşkil ettiği hükümetin üyelerinin de bitaraf ve hiçbir partiye mensup bulunmadıklarını söylemiştir.

Ali Rıza Paşa, Padişah'ın da talep ettiği gibi derhal seçimleri hazırlayacaklarını ve tamamıyla bunda tarafsız kalacaklarını da bildirmiştir.

Başbakan: "—Gayemiz, milleti tamamıyla temsil eden bir millî meclisi toplamaktır. Milletin bu hakkını istismal etmesi esas emelimizdir. Ondan ötesi millî meclise aittir" demistir.

BIR AY EVVEL NE DEMIŞTI

AKŞAM gazetesi, bundan takriben bir ay evvel, Yalova'da istirahatte iken Ali Rıza Paşa tarafından, gazetenin bir muhabirine hususî surette verilmiş olan beyanatı dün yayınlamıştır Ali Rıza Paşa geçen ay şunları söylemiştir:

"—Ben süratle seçimlerin yapılması tehindeyim. Millet gelip kendi mukadderatını ele almalıdır. Bütün dünya demokrasi esasları üzerine kurulurken biz nasıl aristokrasi yaparız. Bu meselenin sürümcemede kalmamasını birçok defalar İçişleri Bakanı'na söyledim.

Anadolu'da görülen ahvalin izalesi ancak millî meclisin toplanması ve milletin itimadına lâyık bir hükümetin işbaşına geçmesi ile kabildir. Eğer seçimler yapılsa, bu müşkül zamanlarda millet mukadderatına hâkim olsa, ortada ihtilâl kalmaz.

Sulh hakkındaki noktainazırımız ilk defa olarak Tevfik Paşa tarafından Paris'e gönderilen muhtırada pek sarih bir surette izah edilmiştir. Binaenaleyh manda vesaire meselesi hakkında fazla söze hacet yoktur. Bence Tevfik Paşa muhtırası, mülk ve millete en ziyade muvafık olan fikirleri ihtiva etmektedir."

Milliyet
34 İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi
KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR
HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR
PAZARTESİ 6 EKİM 1919

HÜKÜMET İLE ANADOLU ARASINDA DİYALOG BAŞLADI

SİVAS

MUSTAFA Kemal Paşa ile İstanbul hükümeti arasında cumartesi ve pazar günleri yapılan telgraf muhabereleri, Damad Ferid iktidarı sırasında ortaya çıkmış olan ihtilâfların halline yardımcı olmamış ve Heyeti Temsiliye ile Rıza Paşa arasında uzlaşma temin edilememiştir.

Mustafa Kemal Paşa tarafından cuma günü İstanbul hükümetine bildirilmiş olan şartlara İstanbul hükümeti tarafından cumartesi günü verilen ilk cevapta bahsi geçen Erzurum ve Sivas kongrelerinin kararlarının ne olduğunun bilinmediği ileri sürülerek, bu kongrelerde alınmış olan kaarların İstanbul'a bildirilmesi istenmiştir.

Bu sual burada hayretle karşılanmıştır. Hükümetin kongre kararlarını bilmemesine imkân verilmemekle beraber derhal Mustafa Kemal Paşa tarafından istenilen bilgi İstanbul'a ulaştırılmıştır.

Kısa süre sonra, Başbakanlık'tan gönderildiği anlaşılan fakat altında hiçbir imza bulunmayan aşağıdaki telgraf buraya ulaşmıştır:

Sadrazamlık:
4.10.1919.

"Başkanlığım altında kurulan hükümet, milletin isteklerine göre vatan ve memleketin saadet ve selametini temin için, kat'i bir azimle çalışmak hususunda görüşbirliğine varmıştır. Osmanlı topluluğunun dağılmaması, milletin bağımsızlığının korunması, yüce halifelik ve padişahlığın dokunulmazlığı Anayasa hükümlerince bütün milletin gücüne ve iradesine dayanılarak elbette sağlanacaktır. Mütareke'nin imzalandığı tarihteki sınır içinde kalan bütün Osmanlı topraklarının ve şehirlerinin anlaşmaya temel olan Vilson prensiplerine uyularak doğrudan doğruya yüksek padişahlığın yönetimi altında bırakılması ve sınır içinde kalıp büyük Müslüman çoğunluğunun oturduğu ülkenin parçalanmasını önleyerek bu topraklar üzerindeki tarih, soy, din ve coğrafya bakımınından olan haklarımız için, hakka ve adalete uygun bir karar alınmasının sağlanması da bugünkü hükümetçe kesin olarak istenmektedir.

● Mustafa Kemal, Ali Rıza Paşa'nın «Millî hâkimiyet yürürlüktedir» cümlesini hatırlatarak Anayasa'yı çiğneyen Damad Ferid'in yargılanmasını istiyor

BARIŞ DELEGELERI

Millet Meclisi'nin toplanmasına değin, milletin kaderi ile ilgili herhangi bir kesin ve resmî taahhüde girişilmeyeceği ve barış konferansına gönderilecek delegelerin millî istekleri anlamış güvenilebilir, güçlü ve iyi düşünür kimselerden seçileceği kuşku götürmez. Memleketimizde meşrutiyet usulû gereğince hakimiyeti milliye yürürlükte bulunduğundan vazifesini iyi bilen şimdiki hükümet, milletin kararını almaksızın memleketin mukadderatı hakkında karar alamayacağı cihetle hükümet, seçimlerin bir an önce yapılması için her türlü teşebbüslerde bulunmakta ve Millet Meclisi'nin toplanmasını çabuklaştıracak kolaylıkları göstermeye çalışmaktadır.

Ancak hükümetin tutacağı yol, kanunlara eksiksiz uymak, aykırı durumları önleyip ortadan kaldırmak olduğundan, olağan dışı ve kanuna uymayan durumların sürüp gitmesi ise Osmanlı devlet merkezi ile Anaolu'ya birbirinden ayırarak bir çok tehlikeli sonuçlar doğurmakla, Allah korusun, başkentin varlığını tehlikeye düşüreceğinden ve düşmanların yer yer yurdumuza girmeleriyle sonuçlanıp vatanın bütünlüğünü bozacağından, bugünkü hükümet işlerindeki kesikliğin gidericeğine ve hiçbir zaman dokunulmaması gereken hükümet nüfuzuna saygı gösterileceğine, yabancılarla siyasî münasebetlere girişilmeyeceğine, milletvekili seçimlerinde halkın hürriyetine hiç dokunulmayacağına söz vermenizi istiyor."

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN CEVABI

Önceki gün devam eden telgraf muhaberesinde bu imzasız telgrafın kim tarafından yollandığı resmen sorulmuş ve uzun konuşmalardan sonra bunu Ali Rıza Paşa'nın gönderdiği İstanbul tarafından bildirilmiştir.

Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, resmî bir cevap vererek, ne şartlar altında İstanbul ile Anadolu arasında uzlaşma olabileceğini tekrarlamıştır. Paşa, ancak Damad Ferid hükümeti tarafından alınmış olan gayrı meşru tedbirlerin ortadan kaldırıl-

Devamı 2. Sayfada

Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Bey öldürüldü

ESKİŞEHİR

İNGİLİZ kuvvetlerine dayanarak örfî idare ilân eden ve millîcilere zulm eden eski Mutasarrıf Hilmi Bey cumartesi gecesi tabanca ile vurulmuştur. Meçhul şahıslar tarafından ağır şekilde yaralanan Hilmi Bey tedavisi yapılmakta olduğu sırada ölmüştür.

Hilmi Bey'in, kendilerine zulm ettiği bazı gençler tarafından vurulmuş olduğu zannedilmektedir.

Hilmi Bey, Damad Ferid ve İçişleri Bakanı Adil Bey'e güvenerek "gönüllü jandarma" toplayarak millîci kuvvetlere karşı sevketmeye dahi teşebbüs etmiş ve bu şekilde Türklerin birbirlerini öldürmelerini istemiştir.

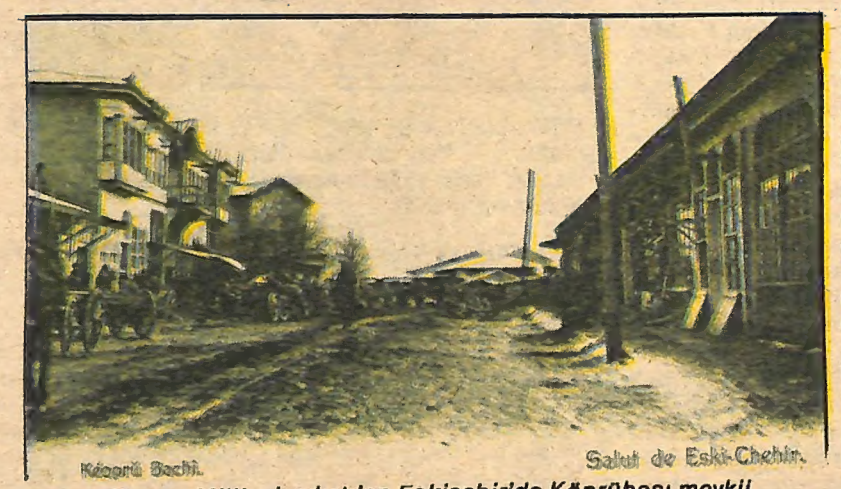

Kuvayı Milliye'ye katılan Eskişehir'de Köprübaşı mevkii

SEÇİLENLER

Eskişehir'in Kuvayı Milliye'ye iltihakı üzerine (Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye) cemiyeti şehrimizde de teşekkül etmiş ve aşağıdaki zevat bu cemiyetin idare heyetine seçilmişlerdir:

Muhasebeci Sabri Bey: Mutassarıf Vekili.

Hacı Veli Efendi: Belediye Reisi.

Mehmet Efendi: Müftü.

Takattin Bey: Dava Vekili.

Kâzım Efendi: Şekerci.

Siyahî Zâde Halil İbrahim, Hacı Hâfız Ömer, H. Müslim ve Orman Müdürü Tahsin Bey.

INGILIZ GENERALI ILE MÜLAKAT

Diğer taraftan millîcilerin Eskişehir'i içeriden fethetmeleri üzerine İngiliz General Salli Kled de yapılacak bir şey kalmadığını anlamış ve Ali Fuad Paşa ile müsavi şartlar altında yeni bir mülâkat talep etmiştir. Bu mülâkat dün Eskişehir'in doğusunda ve açık havada, etrafı kaplamış olan millîci kalabalığın ortasında yapılmıştır. İngiliz Generali, kalabalığın ortasında Ali Fuad Paşa'nın elini sıkarken:

"Burada mı konuşacağız?" demiş ve Ali Fuad Paşa da kendisine:

"— Evet, bizim milletten saklı hiçbir şeyimiz yoktur" cevabını vermiştir.

Bunun üzerine İngiliz generali, millî harekete karşı tarafsız kalacaklarını, Türkiye'nin dahili işlerine karışmayacaklarını söyledikten sonra o güne kadar bazı millî hareket ve galeyanı nezaketsizce reddetmekle kumandanları tarafından muaheze olunduğunu itiraf etmiş ve kendisi ile maiyetindekilerin yalnız şimendifer hatlarının muhafazasına memur olduğunu söylemiştir

Ali Fuad Paşa, İngiliz generalinin bu sözlerini halka naklettikten sonra: **"— Bundan sonra inşallah bu gibi hareketler tekerrür etmez"** demiştir.

Mülâkat samimi bir hava içinde son bulmuştur.

Akşam gazetesinde Necmettin Sadık Bey'in eleştirisi

«Damad Ferid inadının kurbanı oldu»

NECMETTİN Sadık Bey, AKŞAM gazetesinin önceki günkü nüshasında Damad Ferid Paşa'nın üç hükümetininuzunbir tarihçesini yapmıştır.

Yalnız başlığı ve birkaç satırı sansür edilmiş olan bu makelede Necmettin Sadık Bey diyor ki:

"Ferid Paşa aldandı. İnadına hadiselere karşı gösterdiği lakaydiye kurban gitti. Üç kere sadrazam olan Damad Ferid'in dördüncü ihtimali herkesi korkutuyordu. Dün millet geniş bir nefes aldı. Muvaffakiyetsizliklerle dolu olan faaliyetlerinin tarihçesinin - ne kadar güç olsa da - (sansür...) edediyen kapanmış olmasına eski sadrazam da sevinmelidir. Çünkü mazallah daha büyük felâketlere maruz kalacaktır.

Ferid Paşa, bir devlet adamı için büyük fırsatlar saklayan bir devirde işbaşına geçmişti. Ferid Paşa'nın bidayet faaliyeti Hürriyet ve İtilâf'ın da sehnede zuhuru ile başlar. Ferid Paşa'yı Sabri Hoca ile birlikte mevkie çıkaran Hürriyet ve İtilâf ilk tekmeyi onlardan yedi. Ferid Paşa'nınteğinesarılarak Hürriyet ve İtilâf'a basarak yükseğe çıkanlar parti veya otomobilden birini terketmek lâzım gelince derhal partiyi batırdılar. Fakat ne gariptir ki, Ferid Paşa ve parti idarecileri, partiden daha fazla yaşamadılar, yaşamayamazlar."

ESERİ GAFLET

Akşam'ın bu makalesinde İzmir olaylarına temasla deniliyor ki:

"İzmir hadisesinde hiçbir hükümetin gösteremeyeceği eseri gafleti gösterdi. Daha iki-üç gün evvel Galatasaray Sultanisi'nde okuduğu mutantan bir nutukta siyasî ufkumuzu pembe bulutlar içinde gösteriyordu. İzmir vakasından sonra istifa etti. Fakat istifadan evvel gene kendi sadaretini hazırladı. Nihayet milletin bütün itirazlarına rağmen milletin vekili olarak kendi kendini Paris'e gönderdi. Burada (İstanbul'da) bir sahte vekâlet aleyhinde meşru bir hareket gösterenler İçişleri Bakanı'nın gazabına uğradı, hapsedildi. Matbuat tehdid edildi.

Paris'te, hükümet üyelerinin diğer murahhasların haberi olmadan kendi kendine notalar yazdı. Bu notalarda sultani talebesinin bile yapamayacağı tarihi, coğrafi hataları yaptı. Alemi güldürdü. Nihayet en acı bir istihza ile kendisine yol verdiler. Buraya geldiği vakit parlak bir istikbale muvaffakiyetinden dolayı tebriklere intizar edecek kadar eseri tufuliyet ibraz etti.

SIKILMADI

Meşhur notalarını gazetelerde tekrar neşrettirmekten sıkılmadı. Fakaten fecii, Türkçeye tercüme ettirdiği notaları tafrik etti. Konferansa tevdi etmeye cesaret ettiği bazı satırları millete bildirmeye cesaret edemedi. Nihayet kendi tahakkümüne tamamıyle tâbi olabilecek zevattan mürekkep bir kabine teşkili ihtiyacını duyarak bir kere daha istifa etti.

Bu sefer İçişleri Bakanlığı'na Adil Bey'i buldu. Sandalyeye oturduğu ilk gün gazetecilere efkârıumumiyeden garip bir süretle bahseden bu bakan, Babıâli kalemlerinde yetişmiş irfanı ile Ferid Paşa'nın en sadık bir hadimi oldu.

ANADOLU'DA HOŞNUTSUZLUK

O zaman Anadolu'da hoşnutsuzluk gittikçe büyüyordu. İzmir hadiseleri, konferanstaki hatalarımız, hükümetin tavrı vaziyeti, git gide birleşen milleti yekvücud bir kütle haline koymuştu. İyi ve namuslu bir parti, ahvale biraz vakıf hırssız ve inatsız bir hükümet için memleketin müdafaası hususunda bundan iyi, bundan büyük bir kuvvet olamazdı. Anadolu yani milletin ekseriyeti bir millî meclis istiyordu. Ferid Paşa'nın İçişleri Bakanı bu seçimleri vaad etti. Fakat milleti avutmakla meşguldu. Nihayet bütün Anadolu, hükümeti istememeye başladı. Ferid Paşa, saf bir milletin kalbinden doğan, sade milletperverliğe istinad eden bu hareketi bir mecraya sokarak istifade edecek yerde bir İttihat Terakki hareketi suretinde ilân etti. Bir aydan beri Ferid Paşa hükümetinin bilhassa Harbiye Bakanı ile İçişleri Bakanı'nın millete karşı ne feci teşebbüslerde bulunduğu vesikaları ile birlikte meydana çıktığı vakit tarih kendilerine lanet edecektir.

SIYASÎ HAYATI SÖNDÜ

Padişahın beyanatına, Avrupa gazetelerinin neşriyatına rağmen bir-iki bendesi, bir-iki muharriri ile beraber bütün milleti Avrupa düşmanı ve İttihatçı yapmaktan çekinmeyen Ferid Paşa siyasî hayatını, Hürriyet ve İtilâf ile beraber tamamen söndürürek, yerini Ali Rıza Paşa hazretlerine terketmek mecburiyetinde kaldı.

Ferid Paşa'nın eseri inad ve gafleti Harbiye Bakanı ile İçişleri Bakanı'nın eseri cehd ve gayreti olarak bugün millet - fermanı hümayunda bahsedildiği veçhile - nifak ve şekak içindedir."

Necmettin Sadık, yeni kabinenin milletle hükümet arasına girmiş anlaşmazlıkları ortadan kaldırması temennisi ile makalesine son verirken diyor ki:

"Yeni kabineye muvaffakiyet temenni ederken Ferid Paşa ile iki bakanına vicdanlarını temizlemelerini ve günahlarına kefarette bulunmalarını rica ederiz."

DEVRİLİŞTEN SONRA İLK MÜLÂKAT.
Mahabir— Yeni kabinenin icraatı hakkında fikriniz?
Damad Ferid— Gazetelerde aleyhimde yazılanları okumaktan etrafa bakmaya vakit bulamıyorum ki.

(Bu karikatür, Sedat Simavi Bey tarafından yapılmış ve Diken mecmuasında çıkmıştır.)

(Baştarafı 1. Sayfada)

ması halinde "olağan dışı durumun" kendiliğinden ortadan kalkacağını belirtmiş ve demiştir ki:

"Andolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin şimdiki hükümete karşı taahhütlerde bulunması ve kendilerine yardım edebilmesi için önce, hükümetin millî teşkilâtımızı iyi karşıladığını açık ve kesin bir dille söylemesi gereklidir. Aksi takdirde, karşılıklı emniyet ve samimiyetin doğduğuna inanılmayacak ve karşıt davranış ve girişimlerin belirmesi beklenecektir."

FERİD PAŞA CEZA YEMELİ

Mustafa Kemal Paşa: "Yurdumuzda, meşrutiyet idaresi gereğince millî hakimiyet yürürlüktedir" şeklindeki Ali Rıza Paşa'nın cümlesini de hatırlatarak, buna inanan bir hükümetin ilk görevinin Anayasa'yı çiğnenmiş olan Ferid Paşa'yı ceza kanununun özel maddesine göre ağır bir suç sayılan hareketlerinden ötürü mahkemeye vermesi gerektiğini de eklemiştir.

Mustafa Kemal Paşa bundan evelki uyarmasında yaptığı teklifleri de tekrarlamış, millî ayaklanmaya karşı gelen yüksek memurlarla bakanların da ilgili mahkemelere tevdini yenidən istemiş, millî harekete katılanlara karşı başlayan duruşmaların durdurulmasınıtalep etmiş ve:

"Memlekette sükûn ve asayiş olduğunu ve meşru isteklerin yüzde yüz haklı ve meşru olduğunu resmî bir beyanname ile ilân ederek milletin umumî vahdetine hükümetin de katıldığını gösteriniz" demiştir. Ayrıca basının yabancı sansürden kurtarılması da istenilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, cevabının sonunda bu taleplerine kesin ve açık cevap alıncaya kadar İstanbul ile bağların şimdiki halinde kalacağını da eklemiştir.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

SALI 7 EKİM 1919

Yeni hükümet, Anadolu hareketini olumlu bir şekilde yorumluyor

Başbakan Ali Rıza Bey'in yayınladığı beyannamede, «Maksadın hukuk ve Osmanlı hududunun muhafazası olduğu, hükümetin de bu hisde müşterek bulunduğu»belirtiliyor

ALI Rıza Paşa hükümeti dün, takip edeceği yolu gösterir beyannamesini açıklamıştır. Bu hükümet beyannamesinin ana hatları şunlardır:

—Hükümet erkânı hiçbir partiye mensup olmadığı gibi siyasî gruplardan hiçbirine de temayülü yoktur. Fakat memleketin saadet ve selâmetine matuf olan gayede hepsinden manevî müzaheret bekler.

Son günlerde Anadolu'da zuhur eden ahval, İzmir'in haksız yere işgaliyle onu izleyen fecî vakalar ve Şarkî Anadolu vilâyetlerinin mukadderatı hakkında yayılan rivayetlerin ahalinin zihninde yarattığı tesirler neticesi olup maksat ise hukuk ve Osmanlı hududunun muhafazası olduğuna ve hükümet de bu hisde müşterek bulunduğuna binaen meydana gelen anlaşmazlıkların kaldırılmasına bu iştirak duygusu kefildir. Milletin, büyük küçük hiçbir tabakasında ve memleketin hiçbir noktasında bu ulvî maksada aykırı bir düşüncenin yeri olamayacağı aşikârdır. Hususî ile vatan sevgisi ve iyi niyet ve samimiyet hareketinin rehberi olunca anlaşmazlıkların ortadan kalkmasına mâni tabiî olarak kaybolur.

—Hükümetin düsturu amali cümlece itaat edilmesi lâzım gelen Anayasa hükümleridir. Millî iradenin tecelli yeri olan Millî Meclis'in mümkün olan süratle celbi başlıca vazifemiz ve seçimin hürriyet ve selâmetle cereyanı ve memleket mukadderatının milletvekilleri vasıtasıyla tayini en hassas emelimiz olduğundan seçimin en kısa yoldan yapılması esbabına tevessül olunmuştur.

—Vatanın hayatî menfaatlerinin sağlanması hükümetin tek bir kitle teşkil eden millete dayanarak konferans huzuruna çıkmasına bağlı olmakla ihtilafların dışarıdaki kötü tesirleri bütün vatandaşlar tarafından teslim edileceğinden hükümet inançlıdır.

Osmanlı şeref ve haysiyetinin memlekette adalet ve müsavat duygularının hüküm sürmesinde olmakla bilatefrik cins ve mezhep hiç kimsenin kanunen mahfuz olan şahsî ve medenî haklarına bigüna taarruz vukua gelmemesine gayret edilecek ve muhafazası gayet lüzumlu olan içtimai nizama aslâ halel getirilmemesine itina olunacaktır.

Hükümet, amme efkârının makesi olan matbuatın memlekette büyük hizmetler ifa edebileceğine inanmakta ve herhalde vatanın menfaatlerini korumaya her zamandan ziyade itina etmesini dahi beklemektedir.

Devlet işlerinin iyi yürümesi mevcud kanun ve nizamların tamamen uygulanmasına bağlı olmakla memurların bu noktaya devamlı şekilde riayette bulunmaları lâzımdır. Kanuna aykırı ahval vuku bulmuş ise bunların dahi yine kanun dairesinde tashihine çalışılacaktır.

Wilson prensiplerinden hakkıyla istifade edilerek Osmanlı Devleti Padişahı'nın etrafında toplu müstakil bir devlet olarak bekasını sağlamak için hiçbir teşebbüsten geri durulmayacaktır.

Zaten büyük devletlerin insaflı duyguları ve gerçeğe gittikçe nüfuz etmekte olan Avrupa ve Amerika umumî efkârının itidal severliği de bu bapta emniyet bahşetmektedir.

Mustafa Kemal yeni hükümeti önceden uyarıyor

Paşa, «Hükümet beyannamesinde Kuvayı Milliye aleyhine tek söz bulunduğu taktirde anlaşma kapılarının kapanacağını» bildiriyor

Yenigün gazetesi sahibi Yunus Nadi.

ALİ Rıza Paşa hükümetinin beyannamesi yayınlanmadan önce, Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa ile Harbiye Bakanı Cemal Paşa tarafından vazifelendirilmiş olan gazeteci Yunus Nadi arasında, Harbiye Bakanlığı telsizi ile uzun bir konuşma olduğu ve Mustafa Kemal Paşa'nın şunları bildirdiği öğrenilmiştir.

"—Eğer meşrû millî teşkilâtımızı ve bunun başında bulunanları gayrı meşrû ve gayrı kanunî tanımak zihniyeti devam ettirilecekse hiçbir uzlaşma yolu bulunamayacağı kuşku götürmez. Bugün yayınlanacağını bildirdiğimiz beyannamede, teşkilât ve harekâtı milliyemiz hakkında, her ne sebep ve suretle olursa olsun, yerici bir dil kullanılırsa, bu yerme ehemmiyetsiz birkaç sözcükle yapılsa bile, bizce hemen her türlü uzlaşma yolu kapanmış sayılacaktır.

Aslında İstanbul hükümeti, Heyeti Temsiliye ile tamamen anlaşmadıkça beyannamesi hiçbir taraftan alınmayacaktır. Belki İstanbul'a münhasır kalabilir."

Öğrendiğimize göre, Yunus Nadi Bey'in bu aracılığı şu şekilde olmuştur:

—Dün sabah Harbiye Bakanı Cemal Paşa, Yunus Nadi Bey'i çağırtmış ve Sivas'taki liderle özel ilişkileri dolayısıyla bazı görüşlerin Mustafa Kemal'e aksettirilmesini istemiştir. Yalnız Cemal Paşa, İstanbul ile Anadolu arasında, yeni hükümet kurulalı beş gün olmasına rağmen, bir türlü bağların kurulamamasının mesuliyetini Heyeti Temsiliye üzerine atmak istemiş, bu yolda Yunus Nadi Bey'e bilgi vermiştir.

—Bundan sonra Harbiye Başkanlığı telsiz merkezinden "Bakan makine başına rica ediyor" diye Sivas'ta Mustafa Kemal ile irtibat istenmiştir. Mustafa Kemal Paşa makine başına gelince karşısında Cemal Paşa'yı değil fakat Yunus Nadi Bey'i bulmuştur. Yunus Nadi Bey, hadiselerin iç yüzünü bilmediğinden yalnız Cemal Paşa'nın verdiği bilgiye dayanarak konuşmuş, Mustafa Kemal Paşa'dan "daha ılımlı bir tavır" takınmasını rica etmiş, bilhassa Damad Ferid kabinesindeki bazı bakanların hizmet ettiklerinden ve bu arada Abuk Paşa'nın Damad'ın devrilmesinde rol oynadığından bahsetmiştir. Aynı zamanda bir uzlaşmaya Heyeti Temsiliye'yi davet etmiştir.

Bunun üzerinedir ki Mustafa Kemal Paşa, durumun Cemal Paşa tarafından nakledildiği gibi olmadığını izah etmiş:

"—Yeni hükümet ile teşkilâtı milliyemiz arasında ahenkli bir irtibat kurulmasının gecikmeyeceğine biz de inanmaktaydık. Bunun gecikmesi nedenini bizde değil, yeni hükümetin dört günden beri göstermekte olduğu kararsız davranışta aramak gerektir. Yeni hükümet ile aramızda anlaşmazlık olduğunu da, yeni hükümet bize bildirmemiştir. Yeni hükümette bırakılan eski bakanların namuslarından kuşkuya düşmemekle birlikte, eski hükümetin ağır suç sayılacak işlerine bilerek ya da bilmeyerek katılmış oldukları göz önünde tutulacak önemli bir noktadır. Abuk Paşa'nın hükümetin düşürülmesinde oynamış olduğu rolü bilmiyoruz. Biz, sonuç sağlayan gücü pek iyi biliriz.

Bugünkü hükümetin millî istek ve dilekleri iyi karşılamasını ve sonuçlandırmak için çalışmasını isteriz. Çünkü başka türlü işbaşında kalamaz."

İFHAM GAZETESİNİN BİR İNCELEMESİ:

Hareket-i Milliyenin doğuş sebepleri

İFHAM gazetesi, Hareket-i Milliye'nin doğuş sebeplerini inceleyen bir makalesinde şunları yazmaktadır:

"Mütareke olmuş ve İstanbul'a İtilâf devletlerinin askerleri gelmişti. İstanbul'da çıkan Türke düşman gazeteler ağızlarına gelen tahkirleri sarfetmekte kusur etmiyorlar, artık Osmanlı Devleti'ne nihayet verileceğini, şarkî Anadolu'nun Ermenistan'a, garp cihetinin de Yunanistan'a ilhak edileceğini pervasızca söylüyorlardı.

Türkün güya asırlardan beri tahrib edici bir kuvvet olduğunu, Avrupa için yok edilmesi lâzım gelen bir unsur bulunduğunu utanmadan yazıyorlardı. Avrupa gazetelerinin hakkımızdaki neşriyatı bundan hafif değildi. Bütün bunlar zavallı vatanın son günlerini yaşamakta olacağı fikrini veriyordu. Düşmanlarımız bu yolda mütemadiyen tahkirlerde bulunurken dahilen biz de mütemadiyen kirli çamaşırlarımızı ortaya atıyorduk. Mazinin fenalıklarını her gün binlerce defa tekrar ediyorduk. İstikbalin temini meselesi ancak birkaç hamiyetli zatın zihnini işgal etmekle kalıyordu.

İttihadcılar sukût ettikten sonra ortada hiçbir kuvvet kalmamıştı. İttihad ve Terakki kendinden sonra bu hükümeti devreyleyecek hiçbir kuvvete yaşamak imkanı vermemişti. Ortada onlara muarız namuslu ve muktedir yalnız birkaç şahıs hatıra gelebiliyordu. Fakat bunlar da biraraya toplanarak bir kuvvet teşkil edecek evsafa haiz değillerdi.

FERİD'İN KÖRLÜĞÜ

Cennetmekân Sultan Hamid devrinin yetiştirdiği devlet ricali artık kendilerini siyaset sahnesinden çekilmiş addettikleri için son 10 yıl içindeki millî tekamülü yakından takip etmemişler, Avrupa'nın yeni vaziyetini takdir edebilecek surette siyasetle meşgul olmamışlardı.

Ferid Paşa hükümeti ise her vesile ile aczini gösteriyor ve millî heyecanın sebeplerini anlamayacak derecede körlük ediyordu.

Erzurum'da aktedilen millî kongre sadece vatan müdafaası hakkında karar vermişken, Sivas Kongresi artık Ferid Paşa hükümetinin yalnız vatan müdafaası için faydasız değil zararlı olacağına bihakkın hükmetmişti.

Hayatının en nazik devrini yaşayan Türk'ü, Avrupa'nın büsbütün yeni şartları altında müdafaa ve idare etmeye, düşen hükümetin idraki ne de zihniyeti kâfi değildi. Bunlar memleketin düştüğü felâketin hakiki sebeplerini göremiyorlar ve bazı iyi yenilikleri yıkılışımızın sebebi olarak gösteriyorlardı.

Genç ve azimli hükümet ricali, çoğunluğu itibarıyla ittihad hükümetinin kötülüklerine az çok karışmış addedildiği için hükümet idaresine geçemeyecek bir haldeydiler.

Ittihad ve Terraki'nin maddeden zulmünü görmüş menfalarda sürünmüş olanlar birer birer avdet ediyorlardı. Fakat bunlar hakikatte birleşmiş ve aynı siyasetin takipçisi değillerdi. İçlerinde kıymetli olanlar eksik olmadığı gibi ittihadçıların, fenalıkta gözlerini yıldırdıkları için sürdükleri kimseler de vardı. Çoğunluğu menfalarında iktidar mevkiine geçtikleri zaman ne yapacaklarını düşünmüş ve aralarında fikir birliği vücuda gelmiş değildi.

MÜTHİŞ ÇÖKÜNTÜ

Ordu mağlûp olmuştu. Fakat herhalde birçok şerefli müdafaalarda, hücumlarda bulunmuştu. Memleket birden bire müthiş bir çöküntüye düşmüş olduğu için onların fedakârlıkları artık söylenmiyor, söylenemiyordu. İttihadçıların memleketi harbe sürüklemesi musibet olmuştu. Fakat milletin harbe iştirakini doğuran birtakım sebep ve ruhî amiller mevcud idi. İttihadçılar bunlardan istifade eylemişlerdir. Rusya, Türkün can düşmanıydı. İstanbul'u almak, Türk'ü mahveylemek Rus siyasetinin esaslı düsturu idi. Moskofa karşı Türk'ün duyduğu kin ve husumet muharebeye girmek için zemin hazırlamıştı. Buna ittihadçıların cehaleti, kabadayılığı, Almanların bilhassa Alman askerî heyetinin kurnazlığı da katılınca Osmanlı Devleti'nin niçin harbe girmiş olduğu anlaşılır. Fakat bu sebepleri söylemek yasak olduktan başka ittihadçıları müdafaa zannediliyordu. (İki üç kişi harbe sürükledi) tezini müdafaa edersek, Avrupa'nın merhametini celbedeceğimiz zannolunuyordu.

"Harbe, gayri kanunî bir tarzda karar vermek, gerek harp esnasında çeşitli kötülüklerde bulunmak dolayısıyla hakiki mücrimler vardı. Bunların cezalandırılması lâzım geliyordu. Fakat bunları cezalandıracak kudrette bir kuvvet yoktu.

ESKİ RİCAL

Ittihadçıların memleketi fena bir hale sokmaları, bir nevî yeniliği temsil eden genç Türklüğün iflası addedilmeye başlandı. Onun için iktidar mevkiine ancak idare usulünün mürevvici addedilen Hamid Devri ricali namzet gösteriliyordu.

Filhakika ittihadçılardan sonra gelen hükümetin bir iki yanlış hareketi ve umumî efkârca mücrim sayılan Talât, Enver ve Cemal'in kaçmalarına imkân vermesi üzerine Tevfik Paşa'nın tamamen eski ricalden mürekkep kabinesi gelmişti. Bunlar, son zamanlarda millet içinde uyuyan hassasiyetten habersizdiler. Umumî harp ile Avrupa'da vücude gelen yeni siyasî şartları bilmiyorlardı. Azimleri sönmüş hükümet idaresi kabiliyetleri kalmamıştı. Bunların Avrupa'da bizi müdafaa eylemlerine, milletin yeni ihtiyaçlarını düşünmelerine imkân yoktu.

«SELAMETİ AMME»

Bu sırada milletin hakkını Avrupa'ya tanıttırmak sulha kadar millî birliği muhafaza için çalışmak üzere muhtelif heyetler teşekkül ediyordu. (Selâmeti amme) böyle teşekkül etmiş, millî talim ve terbiyenin teşebbüsüyle (Millî Kongre) bu suretle vücuda gelmişti. (Selâmeti amme) çok geçmedi ilk gayesini unuttu. Bir taraftan hükümetin zaafı, diğer cihetten azasının bir kısmında hükümete geçmek hırsının alevlenmesi neticesinde tamamen siyasî bir fırka şeklini aldı. Sonra da o sırada taazzu etmeye başlayan (Hürriyet ve İtilâf)'la birleşti.

Müteakip kabinelerin aczi memleketin her tarafında hoşnutsuzluğu mucib olunca teşekküle başlayan (Hürriyet ve İtilâf) iktidar mevkiine geçmeye hazırlanıyordu. Halbuki (Hürriyet ve İtilâf) bir fırkadan ziyade bir küme halindeydi. İçinde türlü türlü ihtiras ve fikirler hakimdi. Ferid Paşa ile beraber iktidar mevkiine gelince ilk işi memleketi müdafaa için çalışan cemiyetlerle mücadele oldu. Bunları ittihatçılıkla suçlayıp durdu.

FERİD PAŞA'NIN DÜŞMANLIĞI

Bu sırada İzmir vakası olmuştu. İzmir'in işgali üzerine tehlike açıkça kendini göstermişti. Bu sebeple artık merhamete dayanan siyaset imkânı olmadığı anlaşılmıştı. İstanbul'da teessüs eden birkaç cemiyetten maada Anadolu ve Rumeli'nde (Muhafazai Hukuku Milliye), (Müdafaai Hukuku Milliye), (Muhafazai Hukuku Milliye) cemiyetleri teşekkül etti. İzmir'de, (Reddi İlhak Cemiyeti) fiilen işgali protesto ediyorlardı.

Ferid Paşa kabinesi, bilhassa (Hürriyet ve Itilâf) mahfellerinden ilham alan üyeleri bütün bunları ittihatçılıkla suçluyorlardı. Halbuki bunlar millî hassasiyetten, vatanı savunma zaruretinden doğmuşlardı. Hükümet bunlara istinaden milletin hakkını savunacağı yerde onlara, düşman bir vaziyet aldı.

(Buradan sansür 38 satırı çıkarmıştır.)

Anadolu'nun, millî hareketlerle istediği ve savunduğu yalnız Türkün birliği ve istiklâli yani adaletin teminidir. Ümit edelim ki, galip devletler kendilerinin de vaad eyledikleri hakka dayanan sulhu çabuklaştırarak milyonlarca halkın vatan karşısında duyduğu heyecana nihayet verir ve bu güzel memlekette sulh ve asayiş teessüs eyler."

Veliahd Abdülmecid Efendi'nin Cem tarafından yapılan bir karikatürü.

VELİAHD ABDÜLMECİD: «ANADOLU HAREKETİ, DAMAD FERİD'İN KABİLİYETSİZLİĞİNDEN KAYNAKLANDI»

VELIAHD Abdülmecid Efendi, SABAH gazetesine verdiği beyanatta Anadolu harekâtıyla Damad Ferid hükümeti üzerindeki fikirlerini açıklamış ve demiştir ki:

"Keyfiyet tetkik ve tahlil edilince evvela Anadolu harekâtının bilhassa Damad Ferid hükümetinin böyle buhranlı bir zamanda devlet idaresinde kabiliyetsizliğinden ileri geldiği ve aşağıdaki sebeplerden doğduğu anlaşılır:

İzmir ve Edirne vilâyetleriyle şark vilâyetleri gibi her zaman tehditle maruz olan vatan kısımlarında ahalinin kalbini tatmin edecek doğru tedbirlerin alınmasına gayret sarfedilmemekle beraber ahalinin millî haklarını muhafaza emrinde yapmak istedikleri vatanî çalışmaların hükümetçe münasip surette destekten mahrum bırakılması ve bilhassa İzmir facialarının sonunda ahalide uyanan vatan müdafaası necib duygusunun iyi idare ve teveccüüne himmet olunmayarak İçişleri Bakanlığı'nca yağmacılık, çetecilik gibi kötü emeller isnad edilerek lekelenmesi halkın kalbini inkişara uğratmış olduğu gibi Sadrazam Paşanın şark vilâyetlerinde geniş Ermenistan muhtariyeti tesisi yolundaki beyanları da o havalide büyük teessürü mucib olarak memleketlerinin başkalarına terkolunacağı zehabını teşkil eylemiştir.

Bu gibi tesirler ahaliyi hükümet himmetinden ümid keserek selamet ve kurtuluş çarelerini aramaya sevketmiştir."

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

ÇARŞAMBA 8 EKİM 1919

MÜŞİR FUAT PAŞA AÇIKLIYOR:

Müşir Fuat Paşa.

«Padişah, Millî Ordu'nun samimî olduğuna inanıyor»

DAMAD Ferid'in istifasından bir gün evvel, saraya, Kuvayı Milliye'nin bir muhtırasını götüren Müşir Fuat Paşa'nın açıklamaları:

Damad Ferid Paşa'nın istifasından birgün evvel ayandan Müşir Fuat Paşa'nın saraya giderek, Kuvayi Milliye idarecileri tarafından verilmiş bir muhtırayı padişaha arzettiğini bildirmiştik.

Öğrendiğimize göre, Bekir Sami Bey bir mektupla, 93 seferinin (Elne) kahramanı olan paşaya başvurmuş ve şimdiye kadar padişahla temasa geçilip, Kuvayı Milliye'nin anlatılmadığını Damad Ferid'in buna mani olduğunu belirterek aracılık yapmasını ve Hareketi Milliye'nin hedeflerini izah eden muhtırayı Padişah'a iletmesini istemiştir.

Bu temasları konusunda Fuat Paşa, gazetecilere şunları anlatmıştır:

"Padişah'ın, memleketin selâmet ve saadetine bağlılıklarını öteden beri bildiğim için, Kuvayi Milliye tarafından padişaha takdim olunmak üzere bana gönderilen yazıyı saraya götürmekten çekinmedim. Çünkü Teşkilâtı Milliye padişaha müteaddit defalar maruzatta bulunmak istemişse de, hükümet buna her defasında mani olmuştur.

Padişaha verilecek kapalı zarf içinde yazı ile beraber bana da milli ordudan bir mektup gelmiştir. Mütessir oldum. Vaziyetin ne kadar fena idare edildiğini görüyordum. Bunun üzerine derhal saraya gittim. Yaver vasıtasıyla arzettim. Lütfen kabul edildim."

(Devamı 6. Sayfada)

ANADOLU İLE İSTANBUL HÜKÜMETİ ANLAŞTI

İSTANBUL hükümeti ile Anadolu arasında nihayet birlik temin edilmiş ve Damad Ferid devrinden beri kesik bulunan bağlar yeniden kurulmuştur.

Ali Rıza Paşa hükümetinin vermiş olduğu teminat üzerine Heyeti Temsiliye bu yolda mühim bir karar almış ve aşağıdaki beyanname dün yayınlanmıştır.

"Haricî ve dahilî felâketlerin tehdidi altında hukuku tabîyesiyle mukaddesatının mahfuziyetini temin gayesi etrafında toplanan büyük milletimiz, bugüne kadar hâkimiyeti millîyeyi ayaklar altına alan birkaç şahsın hainane husumeti karşısında kalmıştı. Millete istinad edememek itibariyla maddî zâtinde hiçbir kuvvet ve ehemmiyeti olmayan bu şahısların her nasılsa iktidara gelmiş bir hükümet şeklinde olması, bu mahiyetinden bir ehemmiyeti resmîye almasını intaç ediyordu. Bu sebeple şimdiye kadar milletin vahdeti maneviyesi noksansız olmakla beraber, merkez hükümetin bu vahdeti milliyeye dahil olmamış bulunması yârü agyare karşı milletin değil, fakat devletin umumi vahdetini natamam olarak gösteriyordu.

Lâkin bugün Cenab-ı Hakka ve kendi hakkına istinat eden büyük milletimizin gösterdiği mutlak iman karşısında engeller devrilip nihayet kurtuluş gayesi etrafında devletimizin de umumi vahdeti tamam oldu.

Bu muvaffakiyeti millîye iki safhada tecelli etti:

Bunların birincisi milletin meşrû emellerini öğrenen Padişah'ın Ferid Paşa kabinesini derhal iskatiyle ve ikincisi de, Ali Rıza Paşa riyasetinde kurulan yeni hükümet tarafından millî emellerimizin meşruluğu ve Kuvayı Milliye'nin hâkimiyeti esasatı kabul edilerek milletle hükümet arasında tam bir anlaşma olmasıyla tahakkuk etti.

Bu anlaşmaya binaen bugünden itibaren bütün teşkilâtı milliye ve Heyeti Temsiliyemiz, her iki tarafça müşterek ve bütün milletçe gerekli kabul edilen noktai nazarımızın teminiyle millî emellerimizin elde edilmesinde yeni kabineye yardımcı ve muavin olacak ve resmî muhaberat üzerine konmuş olan yasak kaldırılacaktır."

CEMİYET VAZİFEYE DEVAM EDECEK

Mustafa Kemal Paşa'nın imzasını taşıyan beyannamede, Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin bundan sonra çalışmalarına ve faaliyetine devam edeceğini bildirmekte ve şöyle devam etmektedir:

" Bu vazifenin ifasında teşkilâtımız hiçbir yerde hiçbir kimse tarafından hükümetin vazifeleri ve kanunî işlerine karşı hiçbir müdahaleye kat'iyyen meydan vermeyecek ve bu suretle teşkilâtı millîyenin bütün hedefi mesai ve faaliyeti, vatanın emri istihlasında mütemerkiz kalacaktır. Kurtuluşun elde edilmesinde hükümetin resmî vazifelerine mukabil milletin de pek büyük ve pek mübrem millî vazifeleri olduğunu nazarı itibara alan cemiyetimiz, hükümetçe tasdik edilmiş nizamnamesi ahkâmına tevfikan umumi teşkilâtını taazzuv ettirerek vezaifi millîyenin intizamı ifasını temin etmeyi elzem addetmektedir ve esasen bu büyük ve millî gayeden başka hiçbir maksat tâkip etmeyen heyetimiz,her türlü şahsi menfaatlerden ve parti ihtiraslarından da münezzeh olduğundan ilân etmiş olduğu esasatı millîyede hiçbir sebep ve bahane ile hiçbir zaman inhiraf etmeyecek ve en büyük hisseî faaliyetini Kuvayı Milliye'nin şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da asayiş ve sükûnu tam içinde tevziine hasredecektir ve en mühlik şeraiti tarihiye altında bile vakarı millisinden ve herkesin hukukuna riayetteki hasaili mevrusesinden zerre kadar ayrılmamış olan milletimizin bundan sonra da aynı tarz ve harekette sabit kalacağından ve bu suretle bu mübarek topraklara sahip olmaktaki liyakâti medeniyesini bütün cihana tasdik ettireceğine şüphe yoktur."

Mustafa Kemal Paşa Çanakkale'de

CEMAL PAŞA İLE

Heyeti Temsiliye'nin beyannamesinin yayınlanmasından önce Harbiye Bakanı Cemal Paşa ile Mustafa Kemal Paşa arasında uzun bir telgraf muhaberesi olduğu ve bunda Cemal Paşa'nın yeniden Mustafa Kemal Paşa'ya teminat verdiği de öğrenilmiştir.

AHMET EMİN YALMAN YAZIYOR:

Sivas Kongresi'ni izleyen Brown. millicilere hayran

VAKİT gazetesinde Ahmet Emin Bey, Sivas Kongresi'nde hazır bulunan tek yabancı gazeteci olan Amerikalı Mister Brown ile yaptığı bir konuşmayı açıklamaktadır.

Ahmet Emin Bey, Kuvayı Milliye idarecilerine tahsis ettiği bu makalesinde bu konuya dair şunları yazmıştır:

"Şikago Deyl News gazetesinin muharriri Mister Brown, tarafsız bir seyirci sıfatıyla haftalarca Sivas'ta kalmıştır. Mister Brown, Hareketi Milliye'yi tarafsız bir seyirci ve bir gazeteci sıfatıyla takip edebilen yegane adamdır. Sivas'tan avdet eder etmez kendisi ile görüştük. Amerikalı gazeteci hayret ve takdirini izhar için kelime bulamıyordu.

Biliyordu ki:

"Bu adamlarda nihayetsiz, eşsiz bir vatan sevgisi var. Hayatlarını tehlikeye koyarak uğraşırken vatanın selâmetinden başka hiçbir gaye görmüyorlar. Kendi vaziyetlerinde olan kimseler için zorbalığa ve nümayişkârlığa meyletmek tehlikesi pek büyüktür. Halbuki millî hareket reisleri adım adım yürümüşler, vazifelerini belli bir safhaya getirmezden evvel blöften ve teşebbüsleri etrafında gürültü koparmaktan geri durmuşlardır.

Her tarafta hükümet makinası olduğu gibi bırakılmış, müdahaleden kaçınılmış ve kesin mecburiyet hâsıl olmadıkça hiçbir memur değiştirilmemiştir. Anadolu hareketleri sonsuz müşkülât karşısında en az vasıta ve şartlar dairesinde kazanılmış âzami derecede bir başarıdır. Memlekette bu kadar azimli, uzağı gören ve temiz vatanperverler, Anadolu köylüsü gibi mükemmel bir insan numunesi olduktan sonra bu memleketin terakki ve gelişme imkânına mazhar olmaması pek yazıktır."

(Baştarafı 5. Sayfada)

PADİŞAH NE DEDİ?..

Fuat Paşa, Padişah'a durumu izah ettiğini, Kuvayı Milliye tarafından kendisine gönderilmiş olan zarfı verdiğini, Padişah'ın bunu tetkik ettiğini anlatarak demiştir ki:

Padişahımız şimdiye kadar bunlardan haberdar olmadığını ve bu hale çok mütessir olduğunu, milletin saadetinden başka bir şey düşünmediğini, millî ordunun pulus ve sadakatine kani bulunduğunu beyan buyurdular.

Padişahımız: "Benim menfaatim milletimin menfaatlerine bağlıdır. Milletsiz padişah olmaz. Milletin saadet ve refahını isterim. Kanunu Esasiye'ye ve meşrutiyete riayet edeceğime yemin ettim. Etmemiş olsaydım bile meşrutiyete muhalefet etmemek için verdiğim söz kâfidir. Millî Meclis'in intihabatını çok arzu ediyorum. Millî ordunun samimi olduğuna kaniim" demiştir."

Bu teşebbüsü ile Damad Ferid'i deviren adam olarak kendisinin gösterildiği söylenince de Fuat Paşa şu cevabı vermiştir:

"Onu deviren ben değilim. Matbuattır. Vilâyetler, ahali, memlekete ne kadar zararlar getirdiğini anladı. Bereket versin ki, padişahımız imdadımıza yetişti. Padişahın ordu hakkında teveccühleri vardır. Osmanlı milletinin el'an hayatta bulunduğunu herkese ispat ettiler. Bekir Sami ve Rauf beyler hep namuslu adamlardır. Mustafa Kemal Paşa'yı pek uzaktan tanırım. Ona da gıyaben bir hürmetim vardır. Çünkü maksatları yaşadığı memleketin selametine matuf idi."

Fuat Paşa, son bir teşebbüsü hakkında da şu izahatı vermiştir:

"Eski hükümet bütün manasıyla memlekete fenalık etti. Ben bu fenalığı görüyor ve kan ağlıyorum. Hatta 5 gün önce ayandan arkadaşlara, hükümetin bu idaresizliğinin pek fena bir şekil aldığını söyleyerek Padişah'a müracaat edilmesini teklif etmiştim. Yalnız yazık ki bu teşebbüs kuvveden fiile çıkmadı. Eski hükümet reisinin yaptığı zararlar, kaçırdığı fırsatlar büyüktür. İnşaallah yeni hükümet bütün bu zararları telâfi eder."

Mustafa Kemal Paşa'nın fedakârlığı

İstanbul gazetelerinde Mustafa Kemal Paşa ile millî hareketin diğer liderleri hakkında geniş yazılara rastlanmaya başlanmıştır.

Akşam gazetesinde imzasız bir yazıda Mustafa Kemal Paşa için şunlar yazılmıştır:

Mustafa Kemal Paşa'nın tâ Balkan Harbi'nde Edirne'nin kurtarıldığı günlerden beri Enver ile arası açıktır. Enver, çirkin bir hased yüzünden Fethi ile Erkanıharp Kolağası Mustafa Kemal Bey'i darıltmıştır. Enver'in bu hareketi, Edirne fatihliğini paylaşmamak gibi çirkin bir hasedden doğmuştur.

"Mustafa Kemal Paşa harbi umumiye kadar adeta münzevi yaşadı, harbi umumide askerlik noktai nazarından gösterdiği fedakârlıkları zikre hacet yok. Fakat Mustafa Kemal Paşa'nın harp siyaseti dahi Enver'in Almanlara körü körüne ve memleket zararına itaat etmekten ibaret olan siyasetinden büsbütün başka idi. Bilhassa Felkenhaym, Yıldırım Orduları grubunu harekete başlattığı güne kadar Mustafa Kemal Paşa, Enver'in Türklerin zararına meydana çıkardığı tehlikeleri izaleye uğraştı."

Eski bir bakanı Damad Ferid'i suçluyor

Nafia eski bakanlarından Ferit Bey, bir soruyu, «Neden olacak, kabiliyetsizliğinden» diye yanıtladı

DAMAD Ferid Paşa kabinesinde bir ara Nafia Bakanı olarak bulunmuş olan Ferit Bey, gazetecilerin Damad Ferid hükümetinin neden devrildiği hususunda bir sualine:

"- Neden olacak, kabiliyetsizdi de ondan" diye cevap vermiştir.

Ferit Bey, Üçüncü Damad Ferid Bey kabinesinin yaptığı işlerden de bahsederken demiştir ki:

" Bazı yardakçıları, Ferid Paşa'nın siyasî gafletini, zekâ ve kiyaset eseri diye göstererek halkı aldatmaya çalıştılar. Güya, millî arzuya karşı yürümenin harici siyasete muvafık olduğunu iddiaya kalkıştılar?"

Neydi Paris hezimeti?

İngilizler, Frenkler 16 mayıs 1916 mukavelesi ile Arabistan'ın hukukunun değil, hatta istiklâlini kabul etmiş ve bunu alenen imzalamış iken bilmem Yemen'deki falan kasabanın teferruatı idaesini müzakereye kalkıştık. Aman yarabbi bunu hangi akıl kabul eder? Ya sonra! Torostan bahsetmek, Toros dağlarını millî hududumuzun nihayeti addetmek! Bir Osmanlı Sadrazamı ağzından yirminci asırda Paris'te, cihan muvacehesinde bunu işitmek, dünyada bundan daha büyük, daha fahiş, daha kolosal bir hata tasavvur edilemez. Sadrazam böyle söylerse sonra Türkler âlemi medeniyette nasıl hayat ve varlık iddia edebilirler. Yok. Şu muhakkak idi: Sabık Sadrazam dahil gibi harici de katiyyen bilemiyorlardı. Onun siyaseti hariciyesini İstanbul'da bulanık suda balık avlamak isteyen birkaç serseri idare ederdi. Bir adam, yeterki, şöyle böyle harp esnasında hudutlarımızın öbür tarafında bulunmuş olsun ve şapka taşısın! Onun her söylediği hakikatin ta kendisi, hakikat değil güya Türkler için menfaatin kendisi idi. Birkaç sefil Türk yardakçı da onu bu yolda teşvik ediyorlardı."

FERİT PAŞA HÜKÜMETİNİN DEVRİLMESİNDEN SONRA: Kaynananın fikri: Damad'dan kim hayır görmüş ki! (Karikatür, Sedat Nuri Bey'indir.)

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

AKŞAM GAZETESİNDEKİ MAKELE:

«Mustafa Kemal, kendi ...dına değil, Sivas Kongresi namına hareket ediyor»

...hakkını isteyen tekmil milletin mümessili vazifesini ifa eden mücahit bir ferttir.

Akşam gazetesinde, Mustafa Kemal Paşa ...hakkında çıkan imzasız bir makalede deniliyor ki:

"Gazetelerinde, için için, Mustafa Kemal Paşayı ...eski usul kahramanlardan biri gibi takdim etmek isteyenler aldanıyorlar. Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları ile eski usul kahramanlar arasında pek açık bir fark var. Bu farkı harice ve dahile anlatmaya mecburuz.

Anadolu hareketi milliyesine şunun bunun şahsı değil, şarkî ve garbî Anadolu murahhaslarından mürekkep Sivas Kongresi hâkimdir. Meselâ Anadolu gazeteleri Refet Beyin Aydın havalisine gönderilmesi hakkındaki kararı yazarken (Sadık kolordu kumandanı Miralay Refet Beyin, Aydın ve havalisine gönderilmesine Sivas Kongresi'nce karar verilmiştir) diyorlar.

Mustafa Kemal Paşa kendi namına değil, Sivas Kongresi namına hareket ediyor. İşte eski usul kahramanlarla millet adamları arasındaki fark da budur.

Enver'in bize pek pahalıya mal olan eski usul kahramanlığı ile mücadele edenlerden biri de bizzat Mustafa Kemal Paşa'dır.

Evet milletleri yükselten, büyüten, dahileri ve kahramanlarıdır. Fakat bir milletin içinden sık sık kahraman zuhur eder, her biri benlik ve zorbalık iddiasında bulunursa o millet içinde kargaşalık, ihtilâl eksik olmaz ve her millet böyle ayrı ayrı zorba kahramanlar çıkardıkça cihan sulhunun sağlanması da imkânsızdır.

Oniki sene mütemadiyen Cenevre gölünün karşısında oturup Roma İmparatorluğu'nun sükutu tarihini yazan (Gibon) bu şaheserinde diyor ki: "Romalılar kendi itikadleri ile kendi mabudları ile mesud, emin ve rahat yaşıyorlardı. Her Romalı, fitratın fikir ve vicdan hürriyetine malikti. Vakta ki Suriye'nin ıssız çöllerine semadan bir mabud indi, onbeş kişi etrafına toplandı, buna bir mabed yaptı ve mabedin içinde "Kinisa" namiyle bir hükümet tasis ettiler, Romalıların vicdan hürriyetine tasarruf etmeye başladılar. İşte insanların tabiî haklarına tecavüz bu tarihten başlamıştır. Koca Roma imparatorluğunun yıkılışının başlangıcı da bu tarihtir. O günden itibaren insanlar istibdat ve zulme ducar olmuştur."

Gibon, zalim Kayzerlerin yaptıklarını anlattıktan sonra diyor ki "Müverrihler, muharrirler, şairler zorbaları, müstebidleri alkışladıkça, bunlara kasideler methiyeler yazdıkça, cihan sulhu teessüs edemez."

Evet, bu riyakar meddahlardan değiliz. Bu tarzda bir kahraman istemeyiz. Fakat içimizde bazı müzevirler var ki, bunu anlamak ve anlatmak istemiyorlar. Ellerinden ilelebet iktidar mevkiinin uzaklaştığını gördükleri için her ne olursa olsun son ümitlere sarılmak, yerli, ecnebî bütün fikirleri şüpheye ve heyecana düşürmek için Mustafa Kemal Paşa'yı bir zorba göstermek istiyorlar. Unutuyorlar ki Mustafa Kemal Paşa, bir zorba, bir müstebid değildir. Feda-

(Devamı 8. Sayfada)

DAMAD FERİD KAÇMAK İSTİYOR

İngiliz Yüksek Komiser Vekili, Fransız meslektaşı ile konuştuklarını, eski başbakanın İstanbul'dan ayrılmasında mutabık kaldıklarını bildiriyor

MUSTAFA Kemal Paşa tarafından, millî menfaatlere karşı işlediği suçlardan dolayı muhakeme edilerek cezalandırılmasını istediği Damad Ferid Paşa'nın İstanbul'dan kaçmak için teşebbüslere giriştiği dün öğrenilmiştir.

Ingiliz Yüksek Komiser Vekili Amiral Webb tarafından dünkü tarihle Londra'ya acele gönderilen bir telgrafta bu husus açıklanmaktadır.

Büyük korku içinde bulunduğu anlaşılan Damad Ferid, Amiral Webb ile gizlice temasa geçmiş, kendisinin artık, "Padişahın güvenliğini" teminat altında bulundurmaya devam edemiyeceğinden de bahsetmistir.

Amiral Webb, bahis mevzuu telgrafında, Damad Ferid'in kendi emniyeti konusunda neler anlattığını kaydetmemekte yalnız eski Başbakan'ın, "İktidarı sırasında gösterdiği faaliyetten dolayı sağlık durumu bozulmuş olduğundan" İngiltere'ye veya Fransa'ya gitmek istediğini bildirmektedir.

İngiliz Yüksek Komiser Vekili, bu meseleyi Fransız meslekdaşı ile de konuştuğunu ve Damad Ferid'in İstanbul'dan ayrılmasında mutabık kaldıklarını da eklemekte ve "Bir an evvel bu konuda talimat gönderilmesini" istemektedir.

Bundan da anlaşıldığı üzere, Damad Ferid Paşa süratle Türkiye'den ayrılmak hususunda kendisine yardımda bulunulmasını bilhassa istemiştir. Malûm olduğu üzere Mustafa Kemal Paşa son telgraflarında, Damad Ferid'in de memleketten kaçmasına imkân verilmemesini bilhassa istemistir.

PADIŞAH'IN DURUMU

İngiliz Yüksek Komiser Vekili, Padişahın durumuna da bu telgrafda temas etmektedir. Amiral Webb, "Millîyetçi Parti"nin Vahdettin'i tahtından devirmeye karar vermesi halinde bunu İngilizlerin önlemelerinin mümkün görmediğini belirtmekte ve ancak bir tek ihtimal üzerinde durarak, Padişahın millîciler tarafından azlinin halk tabakalarında geniş tepkiler yapması halinde bunu önlemenin imkân dahiline girebileceğinden bahsetmektedir.

LONDRA'NIN GÖRÜŞÜ

Damad Ferid'in acele Istanbul'dan ayrılmak hususundaki talebi karşısında Dışişleri Bakanlığı'nın görüşü şu şekilde özetlenmektedir: "Damad Ferid, Türkiye ile barış müzakereleri sonuna kadar Paris veya Londra'ya gelmemelidir. Bu husus Fransızlara da kabul ettirilmektedir. Fakat Damad Ferid tarafsız bir memleket veya hatta Riviyera'ya gidebilir. Buna mâni olunmamalıdır."

KARARNAME RESMÎ GAZETE'DE YAYINLANDI

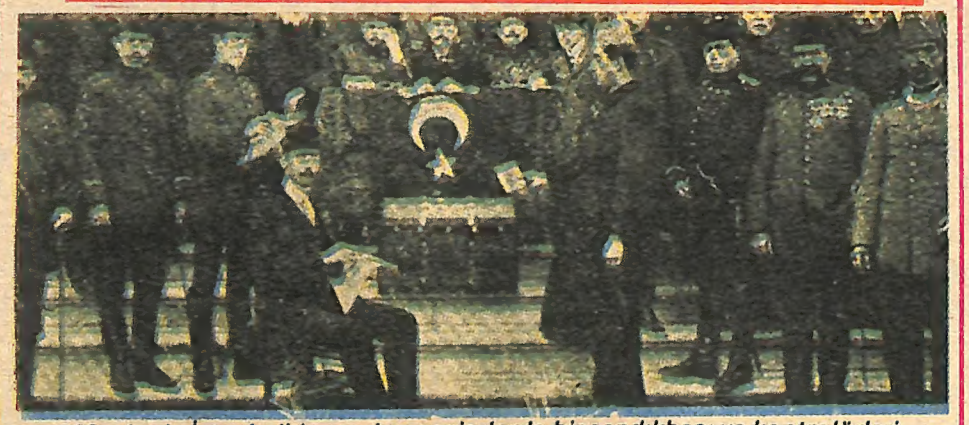

1908 yılında İstanbul'da yapılan seçimlerde bir sandıkbaşı ve kontrolörleri

SEÇİM MÜCADELESİ FİİLEN BAŞLADI

SEÇİMLERLE ilgili kararname dün Resmî Gazete'de yayınlanmış ve bu sabahtan itibaren de memlekette seçim mücadelesi fiilen başlamıştır.

Seçimle ilgili 93 kararnamesinin tatbiki halinde, neticelerin ancak aylardan sonra alınabileceği göz önünde tutularak yeni bir kanun hazırlanmıştır. Böylece, bu kanunu hazırlayan komisyon üyelerinin de belirttikleri gibi, neticelerin bir buçuk ay içinde alınması mümkün olacaktır.

Seçimler iki derecelidir.

Rum ve Ermeni patrikhaneleri bu seçimlere katılmayacaklarını bildirmişlerdir. Hürriyet İtilâf fırkası da seçimi boykot edeceğini açıklamıştır. (Sulhü Selamet) ve (Ahrar) partileri dünden itibaren Anadolu merkezleri ile temaslara başlamışlardır.

KARABEKİR'İN GÖRÜŞÜ

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir, Horasan civarında askerî birlikleri teftişi sırasında, seçimlerle ilgili olarak kendisine sual soran subaylarına:

"— Asker bulunmaklığımız hasebiyle seçimlerle hiçbir alakâmız yoktur. Fakat bedbaht milletin artık ismini yazmasını bilmez, sırf menfaat ve hırs peşinde dolaşan mutaassıp insanlar elinde oyuncak olacak hali kalmamıştır. İlmen ve ahlaken matlup şeraiti haiz olmayan kimselerin intihap edilmemesinin de temini milletin selameti ve memleket namına bizlere borçtur. Bu hususta gayret buyrulmasını rica ederim" demiştir.

(Baştarafı 7. Sayfada)

kâr bir vatanperverdir. Bu mülk ve milleti saltanatı ile, hazinesi ile ihtiraslarına feda etmeye müstebid birkaç alçak insanın teşebbüslerine karşı coşmuş, öz vatan evladlarının başında, millî vazifesini ifa eden bir hamiyetli vatandaşımızı zorba unvanı ile tavsif edenler ve millî harekâtı 31 Mart faciasına benzeterler ve bu hamiyetli vatandaşlarımızı ittihadcılıkla itham edenler tekmil vatanı 100 bin franga satmaya hazır olan bir - iki rezilden ibarettir.

Mustafa Kemal Paşa, benlik ve zorbalık davasına düşmüş bir bâgi veya bir ortaçağ kahramanı değil, hakkını isteyen tekmil milletin mümessili vazifesini ifa eden bir fert ve kendi dediği gibi mücahid bir ferttir."

Mustafa Kemal ile Harbiye Bakanı Cemal Paşa ne konuştu?

İstanbul ile Anadolu arasında anlaşmayı sağlayan telgraf muhaberesinin özeti

ANADOLU heyeti temsiliyesi ile İstanbul hükümeti arasında anlaşma olmadan hemen önce Mustafa Kemal Paşa ile Harbiye Bakanı Cemal Paşa arasında uzun bir telgraf muhaberesi olduğu bildirilmişti.

Öğrendiğimize göre, salı sabahı önce Harbiye Bakanı Cemal Paşa Mustafa Kemal'e şunları bildirmiştir:

"Şimdiye kadar olan muhaberatın hülasası:

1. - Hükümet, sizinle düşünce birliğindedir ve millî iradenin hakimiyetini kabul eder. Ancak bir intikam kabinesi olmaktan kaçınıp,kabahatlilerin cezalandırılmasını, kanun yolu ile yerine getirmeyi de uygun görüyor.

2. - Zarara uğramış valilerin uğradıkları haksızlıkların giderilmesini ve durumlarının düzeltilmesini, yeterli olanların seçilip özellikle tayin edilmelerini ve ordunun şeref ve intizamını iade etmeyi tamamen deruhte eder.

3. – Devletin harice karşı şeref ve haysiyetini iade için İradei Milliyeye ve Heyeti Temsiliyeye istinad edecektir.

4. - Heyeti Temsiliyenin murahhası sıfatiyle ve bütün samimî ve hürmetkâr bir his ile arz ediyorumki. Heyetî Temsiliyenin, hem hariç ve dahile karşı, hâkim manasını vermeksizin kabineye yardımcı durumunda kalmasını ister ve bu büyük kuvvetin faidesini takdir eder. İlk iş olarak telgrafların karşılıklı ve serbest çekilmesini eski yerlerinde görevlendirilecek ve yeniden tayin edilecek vali ve komutanların hemen yola çıkabilmelerini, özellikle yeni kabul edilen milletvekili seçimi kanununun dağıtılabilmesini ve ilân edilmesini faydalı görür.

5. - İradei millîyeye uymayan davranışlardan sakınılacağına söz verirsem, teferruatının şekil ve zamanı kalır ki, pek kolay olacağına itimadım var. Yurdun kurtarılmasına matuf gayenin gerçekleştirilmesine elbirliğiyle hemen çalışabilmek için teferruat üzerinde ısrar olunmamasını yüksek yardımlarınızı beklerim."

Harbiye Bakanının bu telgrafına, Mustafa Kemal Paşa hemen makine başında şu müspet ve samimî cevabı vermiştir:

"Bildirdiklerinize madde madde, sıra ile aşağıdaki cevap arzolunur:

1. - Hükümetin bizimle ortak ve birlik olarak İrade Millîyenin hakimiyeti esasını kabul buyurmasına, millet namına teşekkür ederiz. Hükümetin ve Temsilciler Kurulu ile bütün millî teşkilâtımızın intikamcılıkla lekelenmesi bizce de pek çok sakınılacak ve korkulacak bir şeydir. Bu noktada ve kabahatlilerin kanuni yolla cezalandırılmaları gereğinde de, hükümetle tam görüş birliğindeyiz.

2. - Ikinci maddedeki düşüncelerden dolayı da, hassaten teşekkür ederiz. Bildirdiklerimiz arasında bu noktanın açıklanmasını gerekli kılan şu idi:

Millî isteklere ve millî ayaklanmaya karşı gelmelerinden dolayı milletçe yalnız bırakılan bazı vali ve komutanlar, şekle uyma düşüncesiyle, geçici de olsa memuriyetlerine iade edildikleri takdirde ilgili yerlerce kabul edilemeyeceklerinden hükümet nüfuzuna karşı saygısızlık olayları çıkarabilir endişesi idi.

3. - Üçüncü madde, bilhassa teşekküre değer. İnşallah, birleşmiş ve anlaşmış olarak vatan ve milletimizin saadet ve selâmetini sağlamak yolunu buluruz.

4. - Kemali samimiyet ve büyük teminatla arz ederiz ki, hükümetin gösterdiği ağırbaşlılığa ve yakınlığı karşılık, Heyeti Temsiliye, ne dahile ve ne harice karşı, hiçbir vakit hâkim vaziyeti almayacak, bilâkis birlikte kabul buyurulan görüşler çerçevesinde hükümetin nüfuz ve kuvvetini tahkim ve takviyeyi, vatan ve milletin selâmeti için, vazife addedecektir. Bu hususda katiyen şüphe ve tereddüd buyurulmamasını arz ve rica ederiz. Bilhassa sizin, nizamnamenizin sekizinci maddesi mucibince, doğrudan doğruya Heyeti Temsiliyemiz azası sıfatiyle hükümette murahhas bulunmaları, iki yanın iş ve kararlarında uygunluk sağlanmasının kefili olacağı cihetle memnuniyet vericidir.

Artık hükümet ile teşkilâtı millîyemiz arasında, her noktada görüşlerin uygunluğu ve uzlaşması gerçekleştiğine göre, elbette haberleşme konusunda konulan kısıntılar kaldırılacaktır. Ancak Heyeti Temsiliye, bütün Anadolu ve Rumeli'ye, bütün Anadolu ve Rumeli'deki teşkilât merkezleriyle bağlantısını korumak zorunda olduğundan, telgraflarla yapılmakta olan haberleşmemizin eskisi gibi devam ettirilmesine müsaade edilmesini bilhassa rica ederiz.

Burada şunu da bilginize sunalım ki, hükümetin, emirlerini bildirmeye başladığı dakikada, hiçbir yerden hiçbir türlü engele rastlanmaması ve böylece hiçbir zaman nüfuzunun kırılmaması gerekli bulunduğundan, bunun sağlanması için Heyeti Temsiliyece ilgililere gereği gibi tebligatta bulunabilmek maksadiyle kırk sekiz saat kadar zaman bırakılmasını rica ederiz.

Heyeti Temsiliye tarafından yapılacak tebligat esas olmak, millete emniyet bahşetmek üzere neşrini rica eylediğimiz kabine beyannamesinin mahrem olarak yayımdan önce bir suretinin heyetimize lûtuf buyurulmasını bilhassa rica ederiz. Çünkü bu beyannamede bir kelime, milletçe yanlış anlamaların sürüp gitmesine yol açabileceğini ve Heyeti Temsiliyeyi de millete karşı pek müşkül bir vaziyette bırakabileceğini kemali samimiyetle arz eyleriz.

Heyeti Temsiliye tarafından Padişaha sunulacak bir teşekkür yazısı ile millete yapılacak tebligat suretini, ilgili yerlere yollamadan önce size şimdi arzedeceğiz. Bunların içindekiler üzerine hükümetin düşünceleri olursa hürmetle nazarı dikkate alınacaktır.

Yeni milletvekili seçimi kanunu üzerindeki düşüncelerimizi daha sonra bildirmek üzere, adı geçen kanunun hangi esasa göre yapılmış olduğunu bildirmenizi lütfen rica ederiz.

İstanbul hükümetine Heyeti Temsiliye'nin yardımını vaadeden Mustafa Kemal Paşa'nın Çanakkale'de çekilmiş fotoğrafı...

5.- Temel konularda tam anlaşmaya varıldıktan sonra, sizinle muhterem arkadaşlarınızın açık yürekliliğiniz kuşku götürmeyeceğinden ayrıntılar üzerinde elbette kendiliğinden görüş birliği meydana gelecektir. Ben ve bütün çalışma arkadaşlarım, en büyük hürmet ve samimiyetlerimizle sizin de üyesi bulunduğunuz hükümetin başarıya ulaşmasına ve böylece vatanın kurtuluşuna yönelmiş gayemizin bir an önce gerçekleşmesine bütün mevcudiyetimizle çalışacağımıza güvenmenizi rica eder ve burada bulunan bütün arkadaşlarımın selâm vesaygılarını sunarım.

Heyeti Temsiliye çevrelerinden aldığımız bilgiye göre, bu telgraf muhaberesinde söz konusu edilen bazı noktalar etrafında şu gelişmeler cereyan etmiştir:

a. - Ali Rıza Paşa hükümeti, talebe rağmen, beyannamesinin bir suretini, yayınlanmadan önce Sivas'a göndermemiştir. Bunun üzerine Heyeti Temsiliye de, millete yaptığı tebligatı, İstanbul'a önceden göstermemiştir.

b. - Harbiye Bakanı Cemal Paşa'nın, Heyeti Temsiliye üyesi sıfatiyle kabinede yer alması gibi bir durum önceleri mevzubahis edilmemiştir. Fakat, kabine ile Heyeti Temsiliye arasında son günlerde cereyan eden muhaberat arasında Cemal Paşa bu durumu bir olup bittiye getirmiş ve kendi kendini Heyeti Temsiliye delegesi haline sokmuştur. Bunu da, Heyeti Temsiliye ve Mustafa Kemal Paşa, yeni ihtilâflara yol açmamak maksadiyle kabul etmişlerdir.

Milliyet 35 İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi
KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR
HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR
CUMA 10 EKİM 1919

MUSTAFA KEMAL'İN FRANSIZ GAZETESİNE VERDİĞİ BEYANAT

«Yegane emelimiz, Türkiye'nin istiklâlidir»

Paşa, Türklerin hiçbir zaman Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesine, Doğu sınırları içerisinde bir Ermenistan'ın kurulmasına müsaade etmeyeceklerini belirtiyor

Mustafa Kemal Paşa, Cihan Harbi'nde Alman mareşali Falkenhayn ile birlikte. Falkenhayn'ın gerisinde (solda) kurmay başkanı Von Pappen.

PARİS

LECLAİR gazetesi, bir muhabirinin Mustafa Kemal Paşa ile konuşmaya muvaffak olduğunu ve Anadolu hareketi liderinden beyanat aldığını bildirmektedir.

Bu beyanatında Mustafa Kemal Paşa, Anadolu hareketinin "Millî" yönünü belirtmiş ve bu hareketin İtilâf devletlerini hedef tutmadığını ilave etmiştir.

Fransız gazetesinin bildirdiğine göre, Mustafa Kemal Paşa, İtilâf devletlerinin, harbin ilanından çok önce, hata üzerine hata yaparak Osmanlı devletini Almanya'nın kucağına itmiş olduklarını söylemiş ve bu sebeble harbin başlamasından önce Türklerin, Fransa, İngiltere ve Rusya'yı düşman olarak tanımak zorunda kaldıklarını belirtmiştir.

Mustafa Kemal Paşa şunları da ilâve etmektedir:

"— Maalesef bütün bu tecrübeler tesirini göstermemiştir ve İtilâf devletleri Türkiye'ye karşı hata üzerine hata yapmakta devam eylemektedirler. Bu hataların bir neticesi de Anadolu hareketidir. Anadolu harekâtı tamamıyla Türk topraklarını yabancılara vermek isteyen manevraları ve maksatları üzerine doğmuştur.

Türkler hiçbir zaman, Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesini kabul etmeyeceklerdir.

Aynı şeklide Türkler, mühim sayıda Müslüman hakları da sınırları içinde toplayarak büyük bir Ermenistan'ın kurulmasına da tahammül etmeyeceklerdir.

Mustafa Kemal Paşa, Anadolu harekâtının Hıristiyanları hedef ittihaz ettiği yolundaki iddiaları da reddetmiş ve demiştir ki:

"—Yegâne emelimiz Türkiye'nin istiklâlini sağlamaktır. Yani Türk çoğunluğunun yaşadığı toprakların istiklâlini. Ve ancak yurt içinde birliğimizi temin ettikten sonra, Türkiye'nin yeniden kalkındırılması için İtilâf devletlerine başvurarak yardımlarını isteyeceğiz."

Türkiye'deki İngiliz ajanının faaliyeti

LONDRA

Kahire'den Orta Doğu bölgesinde İngiliz Casusluk Teşkilâtı'nı idare etmekte olan Albay Meinertzhagen'den Lord Curzon'a son günlerde gelen bir gizli telgrafta, "Siyasî Memuru" Noel'in Türkiye'de "Türk aleyhtarı ve Kürt taraftarları" bir propaganda yoluna girdiği ve bundan na memnunsuzluk doğduğu bildirilmekte ve Noel'e acele Halep'e dönmesinin bildirildiği açıklanmaktadır.

Bahsi geçen İngiliz subayı Noel, Harput Valisi Ali Galip ile birlikte Sivas Kongresi'ni basmak, Mustafa Kemal ile arkadaşlarını tevkif etmek istemiş fakat alınan mukabil tedbirler sayesinde kaçırılmıştır.

Damad Ferid

İngiltere ve Fransa, tevkiflere karşı olduklarını açıkladılar...

İNGİLİZ ve Fransız yüksek komiserleri dün Dışişleri Bakanı Reşit Paşa'yı makamında ziyaret etmişler ve Damad Ferid ile bazı bakanlarının tevkiflerine veya bunlara karşı her hangi bir şekilde şiddet tedbirlerine başvurulmasını tasvip etmeyeceklerini bildirmişlerdir.

İngiliz ve Fransız yüksek komiserlerinin her hangi bir şekilde tevkif istemediklerini ve eski idareyi tamamen savunmaya kalkıştıkları da öğrenilmiştir.

Siyasî yüksek komiserlerin Dışişleri Bakanlığı'na bu ani ziyaretleri, Damad Ferid'in önceki gün Amiral Webb'e yaptığı ziyareti takip etmektedir.

Komiserlerin ayrıca şiddetle Dışişleri Bakanı'na ihtarda bulunarak bu gibi tevkiflerin "Türk davasına da zararlı olacağından" bahsettikleri bildirilmektedir.

Amiral Webb, bu görüşmeler ve yapılan ihtarla ilgili olarak İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na bir telgraf çekmiştir.

Diğer taraftan İngiltere yüksek komiserliğinde vazifeli bazı diplomatların, Anadolu millî hareketine karşı elli ilâ yüz bin kişilik bir itilâf devletleri kuvvetinin sevkedilmesini tavsiye etmekte oldukları öğrenilmiştir.

Bundan birkaç gün evvel İngiliz komiserliğinin siyasî katiplerinden Hohler, Londra'da Dışişleri Bakanlığı'nda şahsi dostu Mr. Kidston'a yolladığı bir mektupta bu tavsiyeyi yapmıştır. Hohler mektubunda:

"Samsun'dan İngiliz kuvvetlerinin çekilmesine üzüldüm. Bu tahliye, Mustafa Kemal'in önünde bir ricat gibi geldi bana. Bu gibi zaaf emareleri bir şarklının gözünden katiyen kaçmaz" demekte, Mustafa Kemal'in dize getirilmesinin kolay olduğunu da iddia etmektedir.

Hohler, barış imzalanmadan önce Avrupa devletleri askerlerini terhis etmeyeceklerine ve buna inandığına göre, Türkiye'ye bir seferi kuvvet gönderilmesinin de mümkün olabileceğini eklemektedir.

YUNAN BASINI MÜTTEFİKLERE ÇATIYOR

ATİNA

Le Messager d'Athenes adlı gazete dünkü başmakalesinde, mütarekede gerekli tedbirleri almayıp Mustafa Kemal hareketine imkan verdiklerinden dolayı, müttefiklere şiddetle çatmaktadır.

Yunan gazetesi, bilhassa mütareke devrinde Türk ordusu elindeki silahların İtilâf devletleri tarafından toplanmamış olduğundan bahsederek, Kemalcilerin bu silahlardan şimdi faydalandıklarını kaydetmektedir.

Ali Rıza Paşa kabinesinin Mustafa Kemal Paşa ile anlaşacağını da yazan Yunan gazetesine göre, Anadolu hareketinin lideri bilhassa Rusya seferinin neticelerinden cesaret almıştır. Bolşeviklere karşı savaşmak için Rusya'ya gönderilmiş olan müttefik kuvvetleri, beş yıl devam etmiş olan savaştan bıktıklarından, vuruşmak istememişler ve birçok cephelerde savaş hattına çıkmayı reddetmişlerdir.

Yunan gazetesi, geçenlerde bir Fransız gazetesinin şu satırı da yayınladığını hatırlatmaktadır:

"—Türk meselesinin halli, bir tek Fransız askerinin kemiklerine bile değmez."

Devamı 2. Sayfada

YUNANİSTAN İSTANBUL'U DA İSTİYOR

Yunanistan Dışişleri Bakanı Politis, «Şark meselesinin en iyi hal şekli, Türkleri de Sultanı da Avrupa'dan ve İstanbul'dan atmaktır» diyor

PARİS

YUNAN Dışişleri Bakanı Politis, L'ECLAIR gazetesinin bir muhabirine verdiği özel beyanatta, Yunanistan'ın, İstanbul'u da istemek emelinde bulunduğunu açıklamıştır.

Yunanistan'da siyasî bir buhran başlangıcı bulunup bulunmadığı konusundaki sorulara verdiği cevapta Politis, mütarekeden beri ordunun terhis edilmemiş olduğunu, bu sebeple, masrafların çok arttığını ve huzursuzluğun da bundan ileri geldiğini söylemiş ve bir Avrupa devletinin Türkiye'ye meyyal bulunmasından şikâyetçi olduklarını eklemiştir.

Yunan Dışişleri Bakanı, bu devletin adını zikretmemiştir.

Politis, **"Şark meselesinin en iyi hal şekli, Türkleri de, Sultanı da Avrupa'dan almaktır"** demiş ve Damad FeridPaşa'nın devrilmesinin Mustafa Kemal hareketleri için bir zafer sayılması gerektiğini kaydetmiştir.

Yunan Dışişleri Bakanı, Türkiye ile mücadelesinde Fransa'nın yardımlarını istemiş ve **"Biz Anadolu'da büyük bir devlet kurarsak, Fransa bundan istifade eder"** demiştir.

Politis, İstanbul'u da almak emelinde bulunduklarını saklamamış, **"İstanbul'u isteyeceğiz ama, o kadar çok politik konular var ki!"** demiş ve hüzünle, **"İstanbul bölgesindeki 300 bin Rum'un âkıbetini düşündüğünü"** söylemiştir.

(Baştarafı 1. Sayfada)

Le Messager d'Athenes 'e göre, bu sebeblerle Mustafa Kemal, büyük bir rahatlıkla İtilâf devletleri ile harp haline girmekten çekinmemektedir.

Anadolu hareketi liderlerine "Haydutlar, caniler" diye saldıran Yunan gazetesi, Mustafa Kemal e karşı İtilâf devletlerinin acele tedbirler almalarını isteyerek makalesini bitirmektedir.

Türk milliyetçilerinin zaferi

Le Temps gazetesi yayınladığı makalede, gölge bir kabinenin yerini geçici bir kabinenin aldığını belirtiyor

PARİS

Le Temps gazetesi, **"Türk milliyetçilerinin zaferi"** başlığı altında önceki gün mühim bir makale yayınlamıştır. İstanbul'daki hükümet değişikliğinden bahsederken:

"—Gölge bir kabinenin yerini geçici bir kabine aldı" diyen Paris gazetesi, Anadolu hareketinin doğuş sebeplerini de anlatırken diyor ki:

"Damad Ferid, namuslu bir barış elde edemeyince, Türk topraklarının istiklâlini ve bütünlüğünü korumak için Anadol'da bu millî hareket vücut buldu. Milliyetçi Türkler hakikatte, hükümetlerinin diplomasî yolları ile elde edemediğini, kuvvete başvurarak elde etmeye çalışmaktadırlar."

Le Temps, milliyetçilerin, Erzurum Kongresi'nden son olarak Konya'nın işgaline kadar seri ilerlemeler kaydettiklerini belirterek, "Şu son günlerde de Adapazarı ile Bilecik'i işgal ettiler" demekte ve bütün İstanbul bölgesinin bunların eline geçmesine ramak kalmış olduğunu da ilâve etmektedir.

Gazete şöyle devam etmektedir.

"Konya'nın işgalinden sonra Damad Ferid, son bir teşebbüste bulunmak istemiş ve millîci kuvvetlere karşı gönderilmek üzere bir ordu kurmasına müsaade edilmesini istemiştir. Fakat, gönderilecek bu kuvvetler de millîcilere katılacağından bundan sarfınazar edilmiştir".

EDİRNE'DEN TOROSLARA

Le Temps gazetesi, yeni Ali Rıza Paşa hükümetinde Harbiye Bakanı Cemal Paşa'nın millîcilerle beraber olduğunu da hatırlattıktan sonra, acele barış yapılmasını tavsiye etmekte ve:

"Avrupa, Türk milliyetçilerine karşı, İstanbul'dan Edirne'den, Erzurum'a kadar yeni bir askerî sefer açamaz" demektedir.

Paris gazetesi, Türkiye'nin Edirne'den Toroslar'a ve İran hududuna kadar olan toprakları muhafaza etmesi, Sultanın da İstanbul'da kalması gerektiğini yazmakta ve "İstanbul'suz bir Türkiye, başsız bir vücudu andırır" demektedir.

Sürmene'de bir Rum'un gemisini kaçırıp yaktılar

ATINA

Yunan gazetelerinin Tiflis'den alarak verdikleri bir habere göre, Giresunlu bir Rum olan Jasonides'e ait bir küçük gemi, Sürmene açıklarından geçerken, Anadolu çetelerinin eline geçmiştir. Benzin yüklü bulunan geminin hamulesi boşaltılmış ve 13 Rum mürettabat da esir götürülmüştür.

Gazeteler, **"Laz çeteler"**in gemiyi sonra yaktıklarını da ilâve etmektedir.

Rusya'da iç savaş şiddetleniyor

PARİS

Rusya'da iç savaş bütün şiddeti ile devam etmektedir. Bilhassa kuzey bölgesinde General Yudeniç'in Petrograd üzerine taarruzlarının son günlerde geliştiği ve şehrin her an düşmesinin beklendiği bildirilmektedir.

Buraya gelen haberlere göre, Lenin, Petrograd'ın şimdiki halde tahliye edilmesine taraftar görünmüş ise de, Kızılordu'yu kuran Troçki, buna şiddetle karşı koymuş ve zırhlı treni ile Petrograd cephesine hareket etmiştir.

Fransız gazetelerine gelen haberlere göre, Rusya'nın diğer bölgelerinde de Denikin ve Kolçak orduları, Bolşeviklerle savaşa devam etmektedirler.

Siyasî çevreler, her taraftan kuşatılmış olan Bolşevik idaresinin bu baskıya dayanamayarak çökeceğini tahmin etmektedirler.

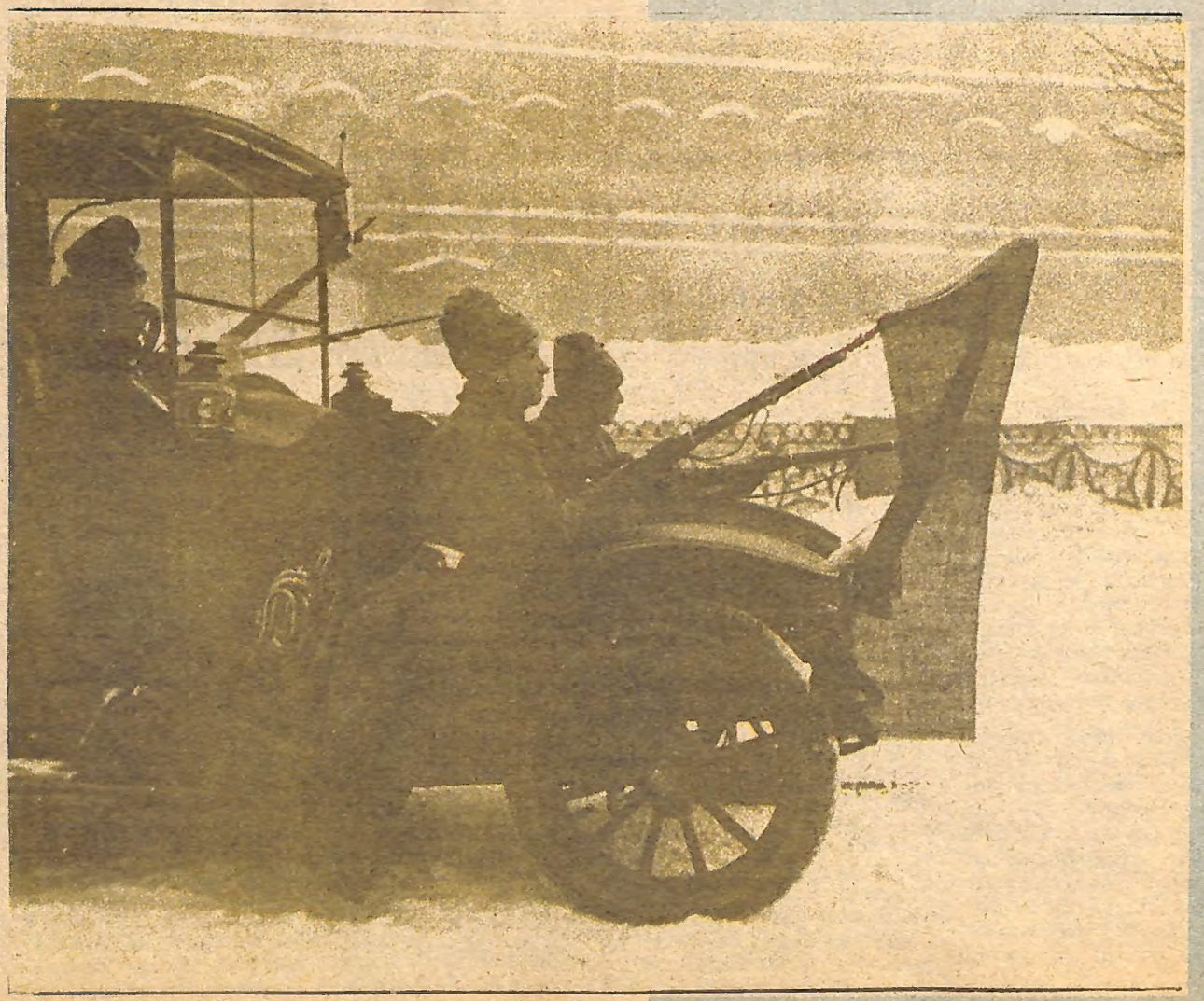

Petrograd'da 1917 yılı ayaklanması sırasında çekilen bir fotoğraf. Askerlerinin süngüleri ucunda kızıl bayraklar vardır. Bolşevikler bu ayaklanma sırasında